

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

dvouměsíční zimní vydání Bulletinu Centra pro lidská práva a demokratizaci zahajujeme externím příspěvkem Kristiny Horňáčkové, která se za Českou republiku účastnila konference v New Yorku, jež schválila rozšíření jurisdikce Mezinárodního trestního soudu o zločin agrese. Rovněž Vám přinášíme velmi zajímavý příspěvek Kateřiny Šimáčkové z prosincového zasedání Benátské komise, které se tentokrát věnovalo především Polsku. Autorka vysvětluje mimo jiné dvě kritická stanoviska komise, a to k polskému zákonu o prokuratuře a k polské justiční reformě.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost se Nikola Klímová věnuje odkazu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, který v prosinci 2017 po 25 letech ukončil svoji činnost. Do jaké míry byl úspěšný?

Monika Hanych z evropské sekce blíže diskutuje skutečnost, že Evropská komise předala Soudnímu dvoru

EU věc České republiky, Maďarska a Polska týkající se tzv. relokačních kvót. Dané téma týkající se žadatelů o azyl je hojně diskutované i v českých médiích. Směřuje situace k uvalení finančních sankcí vůči ČR?

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva přibližuje Roman Šafař situaci v Íránu, kde frustrace lidí z vývoje země vyústila v rozsáhlé demonstrace.

A konečně, Laura Haiselová z české sekce se zaměřuje na přístup českých soudů k omezení svéprávnosti po rekodifikaci soukromého práva. Tématu se věnoval i Ústavní soud ČR, jehož přístup autorka přibližuje.

Příjemné zimní období Vám přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Jan Lhotský

Obsah

Téma	 3
<ul style="list-style-type: none"> Mezinárodní trestní soud může stíhat jednotlivce odpovědné za zločin agrese Prosincové zasedání Benátské komise řešilo polskou justici a prokuraturu 	<p>4 6</p>
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	 10
<ul style="list-style-type: none"> Mise splněna? Zhodnocení odkazu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii Kolumbie: neklidná historie, mírová dohoda a soudy pro bývalé rebely FARC S vyšetřováním zločinů ISIS bude Iraku pomáhat speciální vyšetřovací tým OSN 	<p>10 12 16</p>
2) Evropský systém ochrany lidských práv	 19
<ul style="list-style-type: none"> Česko, Maďarsko a Polsko míří před Soudní dvůr EU kvůli relokačním kvótám Zajišťování migrantů v ČR se opět dostává před Soudní dvůr EU Rakousko umožní sňatky osob stejného pohlaví 	<p>19 22 24</p>
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	 26
<ul style="list-style-type: none"> Proběhl VI. ročník fóra OSN na téma byznys a lidská práva Nepokoje v Íránu Světové ekonomické fórum 2018 a lidská práva 	<p>26 27 28</p>
4) Česká republika a lidská práva	 29
<ul style="list-style-type: none"> Když soudy nechtějí rozhodovat o svéprávnosti Údajné nedostatky v způsobu registrace kandidátů na prezidenta ČR Ombudsmanka nově monitoruje naplňování závazků plynoucích z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením Kontakt nezletilých dětí s vězňnými rodiči z pohledu nejlepšího zájmu dítěte a práv rodičů 	<p>29 32 34 38</p>
+ Monitoring lidskoprávních publikací (s. 41), Redakce Bulletinu (s. 42)	

Titulní fotografie: Shromáždění smluvních stran v New Yorku, zdroj: Mezinárodní trestní soud.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je zde například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Téma

Mezinárodní trestní soud může stíhat jednotlivce odpovědné za zločin agrese

*Kristina Horňáčková,
Stálá mise ČR při OSN v New Yorku*

Smluvní strany Římského statutu přijaly rozhodnutí, kterým aktivovaly jurisdikci Mezinárodního trestního soudu nad zločinem agrese. Agrese je vedle genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů čtvrtou kategorií zločinů podle mezinárodního práva obsažených v Římském statutu.

Co je podstatou zločinu agrese, který byl kdysi nazýván zločinem proti míru? Při jisté míře zjednodušení se jedná o individuální trestní odpovědnost osoby (typicky představitelů států a vlád), která nařídí ozbrojený útok proti jinému státu. Je tedy zřejmé, proč případné souzení tohoto činu přitahuje zvýšenou pozornost států. Nejinak tomu bylo v loňském prosinci, kdy se rozhodovalo o výsledné podobě toho, zda a kdy bude Mezinárodnímu trestnímu soudu umožněno, aby se zločinem agrese zabýval.

Šestnácté zasedání Smluvních stran Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (16. ASP, *Assembly of States Parties*), jenž se konalo ve dnech 4. až 14. prosince 2017 v New Yorku, mělo na svém programu řadu zajímavých bodů včetně volby šesti nových soudců Mezinárodního trestního soudu (MTS).^[1] Bezesporu nejzásadnější událostí však zůstane aktivace jurisdikce MTS nad zločinem agrese. Po dlouhých jednáních v průběhu celého ASP došlo k završení desetiletí snah o stíhání agrese představující nejzávažnější porušení mezinárodního práva.

Vývoj trestání agrese

Na prvotní snahy o potrestání agresivní války navázaly mezinárodní vojenské tribunály v Norimberku a v Tokiu, které stíhaly a odsoudily jednotlivce za zločiny proti míru. Novodobé mezinárodní trestní tribunály pro bývalou Jugoslávii a pro Rwandu ve svých statutech zločin agrese neobsahovaly. Ten byl včleněn až do zakládající smlouvy MTS, Římského statutu, přijatého 17. července 1998. Přestože byl zločin agrese zahrnut v čl. 5 odst. d) Římského sta-

Generální tajemník OSN António Guterres [1]

tutu od počátku, MTS nebyl oprávněn vykonávat jurisdikci nad tímto zločinem, dokud nebyla přijata jeho definice.

Na revizní konferenci v ugandské Kampale v roce 2010 byly po půlnoci 12. června završeny snahy o nalezení definice agrese v konsensuálně přijaté rezoluci [2] obsahující změny Římského statutu. [3] Současně byly stanoveny tři kumulativní podmínky pro aktivaci jurisdikce MTS nad tímto zločinem, kterými bylo dosažení počtu 30 ratifikací, a to jeden rok od posledního uložení listiny o přijetí či ratifikaci, nejdříve však 1. 1. 2017, a po přijetí rozhodnutí o aktivaci minimálně dvěma třetinami

Shromáždění smluvních stran v New Yorku [2]

smluvních stran. Dne 30. června 2016 bylo dosaženo 30 ratifikací uložením listiny o přijetí této změny Palestinou. Česká republika uložila listinu o přijetí zločinu agrese dne 12. března 2015.

Jak dosáhnout win-win řešení

Na 15. ASP, které se sešlo v Haagu v listopadu 2016, byla započata diskuze, zda a kdy dojde k přijetí tzv. aktivačního rozhodnutí. Po intenzivních jednáních převážila podpora jednání v rámci tzv. procesu facilitace, spíše než v rámci pracovní skupiny, která by případně mohla aktivační rozhodnutí oddálit.

Facilitace pod vedením rakouské právní poradkyně byla vedena v New Yorku v průběhu roku 2017 s cílem dosáhnout konsensuálního předložení a schválení textu rezoluce právě na prosincovém 16. ASP. Jarní část facilitace byla věnována vystoupením akademiků prezentujících různé pohledy na možnosti a podmínky svěřením zločinu agrese do jurisdikce MTS. Po letním útlumu se podzimní

část jednání odehrávala mezi smluvními stranami Římského statutu.

Mezi státy sice panovala shoda na tom, že tzv. kampaňský kompromis nebude otevřen, průběh diskuze shrnutý v závěrečné zprávě z facilitace pro ASP [4] však naznačil, jak hluboké jsou rozpory ohledně jeho výkladu. Opět proti sobě začaly „zbrojit“ právními i politickými argumenty příznivci tzv. *camp protection a camp consent*. [5] V předvečer 16. ASP nic nenaznačovalo jakémukoliv ústupu z pozic. Vyhrocenost vyjednávání během prosincového zasedání pak dokresluje odstoupení rakouské facilitátorky během posledního jednacího večera.

Historie se tvoří po půlnoci

Kompromisní text návrhu rezoluce společně předložili místopředsedové ASP těsně před půlnocí 14. prosince a současně tzv. zastavili hodiny, aby jednání mohla pokračovat. Historie byla završena 40 minut po půlnoci 15. prosince 2017, když smluv-

Volba nových soudců MTS [3]

ní strany konsensuálně přijaly rezoluci aktivující jurisdikci MTS nad zločinem agrese.[6] Obdobně jako při přijetí definice zločinu agrese na revizní konferenci v Kampale v roce 2010 bylo kompromisu dosaženo v pozdních nočních hodinách.

Výsledný kompromis spočívá v přijetí užšího výkladu podmínek výkonu jurisdikce, než který má MTS nad ostatními třemi kategoriemi zločinů.[7] Zdánlivě by tak bylo možné hovořit o jasném vítězství příznivců restriktivního přístupu. Jeho zastánci však poodkryli, že umožnění konsensuálního přijetí rezoluce obsahující rozhodnutí o aktivaci je pro ně již tak velkou prohrou. Neméně důležité je konsensuální přijetí rezoluce, jelikož smluvní strany doposud o žádné rezoluci nehlasovaly a navíc by musely dosáhnout počtu alespoň 82 států.

Kompromis zaručuje 88 státům, které dosud zločin agrese neratifikovaly, dostatečnou dobu pro učinění prohlášení, že se na jejich občany a území nevztahuje jurisdikce MTS ohledně zločinu agrese (tzv. *opt-out*), dokud tuto změnu samy neratifikují. Rada z nich takové prohlášení učinila vzápětí po schválení rezoluce.

Překvapivě vleklé boje se vedly ohledně drobnějších detailů aktivačního rozhodnutí, včetně odložení termínu, kdy vstoupí v platnost. Stane se tak symbolicky 17. července 2018 v den 20. výročí přijetí Římského statutu.

Byť samotná úprava definice agrese i podmínky výkonu jurisdikce MTS obsahují řadu limitů, jedná se nepochybně o historickou událost. Trochu ve stínu tohoto rozhodnutí pak stojí přijetí rozšíření kategorie válečných zločinů o další zakázané prostředky vedení boje včetně biologických zbraní. Přijetí dalších změn Římského statutu dokládá, jak organickým dokumentem tato mezinárodní smlouva může být.

Autorka působí jako právní poradkyně na Stálé misi České republiky při OSN v New Yorku, kde se zabývá zejména agendou 6. (právního) výboru Valného shromáždění OSN.

Tento příspěvek nevyjadřuje názor Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

Poznámky

- [1] Informace z průběhu 16. ASP jsou dostupné na https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/sessions/documentation/16th-session/Pages/default.aspx.
- [2] Rezoluce RC/Res.6: <https://treaties.un.org/doc/source/docs/RC-Res.6-ENG.pdf>.
- [3] K historii přijetí definice viz např. <http://www.globalpolitics.cz/tema/zlocin-agrese>.
- [4] Zpráva je dostupná na https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP16/ICC-ASP-16-24-ENG.pdf.
- [5] Názvy vycházejí ze zastávaných přístupů (extenzivní a restriktivní) k otázce výkladu jurisdikce MTS nad zločinem agrese, který může MTS stíhat pouze je-li spáchán občany smluvních stran na území smluvních stran – příznivci „camp protection“ prosazovali zahrnutí všech 123 smluvních stran, tedy i těch, které doposud kampalské dodatky ke zločinu agrese nepřijaly; „camp consent“ bránil striktní výklad Vídeňské úmluvy o smluvním právu a trval na zahrnutí pouze těch států, které již předemtně změny Římského statutu ratifikovaly (aktuálně 35 zemí).
- [6] Rezoluce ICC-ASP/16/Res.5 https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ASP16/ICC-ASP-16-Res5-ENG.pdf.
- [7] Blíže ke vzniku výsledného textu např. zde <https://www.ejiltalk.org/the-activation-of-the-crime-of-aggression-in-perspective/>.

Fotografie

- [1] Generální tajemník OSN António Guterres, autor: Kristina Hornáčková.
- [2] Shromáždění smluvních stran v New Yorku, zdroj: Mezinárodní trestní soud.
- [3] Volba nových soudců MTS, autor: Kristina Hornáčková.

Prosincové zasedání Benátské komise řešilo polskou justici a prokuraturu

Kateřina Šimáčková, Benátská komise

Kromě ocenění českého předsednictví ve Výboru ministrů Rady Evropy a volby nových funkcionářů měla Benátská komise i před Vánoci plné ruce práce. Její pozornost se obrátila především k Polsku. Komise dokončila dvě kritická stanoviska k polskému zákonu o prokuratuře a k polské justiční reformě.

Jedním ze zahajujících řečníků prosincového zasedání Benátské komise byl i český velvyslanec u Rady Evropy ve Štrasburku Emil Ruffer, který poreferoval o úspěšném českém předsednictví ve Výboru ministrů. Výslovného ocenění se dostalo zejména brněnské konferenci, věnované závaznosti soudních rozhodnutí, pořádané Nejvyšším soudem, na níž vystoupili jak předsedové nejdůležitějších soudů evropských, tedy Raimondi za Evropský soud pro lidská práva a Leanarts za Soudní dvůr EU, tak všichni předsedové čeští (Šámal, Baxa a Rychetský), jakož i řada dalších osobností české i evropské justice i akademické sféry. Zmíněn byl i Českou republikou pořádaný štrasburský seminář na téma aktuálních výzev imunity států podle mezinárodního práva.

Důležitým bodem jednání Benátské komise na konci roku 2017 byla i volba hlavních funkcionářů Benátské komise. Velké blahopřání je třeba adresovat české člence Benátské komise Veronice Bílkové, která byla zvolena do nejužšího vedení – zastává nyní jedno ze čtyř nejdůležitějších míst předsednictva Benátské komise.

Prezidentem zůstal naprosto nenahraditelný Gianni Buquicchio – zejména pro jeho diplomatické schopnosti, osobní pohostinnost i sociální kontakty. První místopředsedkyní se stala Herdis Kjerulf Thorgerisdottir z Islandu, dvěma dalšími místopředsedy pak právě Češka Veronika Bílková a Malťan Michael Frendo. Alespoň v předsednictvu tedy zavládla genderová vyrovnanost, nicméně předsedy všech subkomisí se stali muži, kromě nepřilíš významné subkomise federální (předsedané Švýcarkou Reginou Kiener) a subkomise pro genderovou rovnost.

Vánoční Benátky [1]

Lex CEU znovu na pořadu dne

V rámci tzv. follow up zpráv o předchozích stanoviscích lze vyzdvihnout zprávu o možném smírném řešení týkajícím se maďarské Středoevropské univerzity, navazující na stanovisko Benátské komise ke změně maďarského vysokoškolského zákona omezujícího možnost zakládat vysoké školy zahraničními subjekty ze zemí mimo Evropskou unii.

Maďarskem vyžadovanou povinnost, aby v ní usídlené zahraniční univerzity prokázaly, že vyučují i v zemi svého původu, se snad podaří Sorosově univerzitě splnit, mimo jiné i díky tomu, že maďarská vláda prodloužila lhůtu pro splnění požadovaných povinností, jak doporučovalo stanovisko Benátské komise. Zástupce Evropské unie však oproti Benátské komisi setrval na svém mnohem kritičtějším stanovisku vůči maďarskému postupu v této věci.

Stranou zájmu nezůstalo ani rozhodnutí slovenského ústavního soudu o povinnosti prezidenta naplnit uprázdněná místa ve slovenském ústavním

Zima v Benátkách [2]

soudu z osob navržených slovenským parlamentem, ostatně již předznamenané stanoviskem Benátské komise z jara minulého roku.[1]

Dále se už Benátská komise zabývala několika novými stanovisky a zprávami – k tématům voleb a referend, vzdělávání ruské menšiny na Ukrajině, arménském zákoně o referendu, moldavské úpravě financování ombudsmana a politických stran a voleb, makedonské úpravě soudnictví, katalánským událostem a přípravě změny japonské ústavy.[2]

Nejkontroverzněji probíhalo jednání o polské justiční reformě a o již přijatém zákonu o prokuratuře, k nimž si stanovisko vyžádalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy.

Polský zákon o prokuratuře

Na přípravě stanoviska k zákonu o polské prokuratuře se podílela i Kateřina Šimáčková za Českou republiku.[3] V průběhu října proběhla i návštěva

zpravodajů v Polsku, mimořádně intenzivně sledována místními médii i politiky; liberálové návštěvu i zájem Benátské komise a Parlamentního shromáždění RE sledovali s povděkem, vládnoucí PiS naopak s kritickými výpady či zavádějícími tvrzeními.

Ve stanovisku byla kritizována kumulace pravomocí u jedné osoby – generální prokurátor je současně ministr spravedlnosti i člen parlamentu, má právo vstupovat do živých kauz, tyto komentovat v médiích a ukládat v konkrétních věcech pokyny jednotlivým prokurátorům. V souvislosti s opětovným sloučením funkce ministra a generálního prokurátora, které s mnohem menšími pravomocemi pro něj bylo v Polsku i před rokem 2009, došlo k mimořádnému snížení kvalifikačních předpokladů pro tuto funkci oproti požadavkům kladeným na řadového prokurátora.

Benátská komise připustila, že je možné, aby šéf prokuratury byl politik, avšak v takovém případě může provádět jen obecnou regulaci trestní politiky státu, nikoli vstupovat do konkrétních kauz, pro-

tože to by vyvolávalo riziko politického ovlivnění některých trestních řízení. Základní doporučení dále směřovala k nevhodnosti pokynů nadřízeného prokurátora v konkrétní věci dávaných bez jakéhokoli odůvodnění s tím, že by měla být dána možnost prokurátorovi bránit se proti nezákonným či nevhodným pokynům před soudem či nezávislým orgánem.

Možnost generálního prokurátora podávat informace z probíhajících trestních řízení musí být mnohem přesněji upravena, aby nedocházelo k zneužívání a zásahům do zásady presumpce nevinny a ochrany soukromí. Rovněž je nutno mnohem lépe specifikovat oprávnění Národní rady prokuratury a postupu výměny jejích členů včetně důvodů odvolání, které musí přesně upravovat zákon. Nepřijatelné pak je pravidlo, které vylučuje disciplinární odpovědnost prokurátora za porušení zákona, pokud tak činil „ve veřejném zájmu“, přičemž posouzení toho, co je ve veřejném zájmu zákon ponechává na generálnímu prokurátorovi/ministru spravedlnosti v jednom.

Vedle uvedených pravomocí, které v jedné osobě soustřeďují tolik politické, personální a prokurátorské pravomoci, k nepřijatelné kumulaci moci přispívají i vysoké pravomoci ministra spravedlnosti/generálního prokurátora ve vztahu k soudní moci (např. aktuálně otevřená možnost nijak neodůvodněné výměny všech předsedů soudů a řady nadřízených prokurátorů s odůvodněním organizační změny celého systému nebo povinnost ústavního soudu jednat jen za přítomnosti generálního prokurátora, který před ním zastupuje veřejný, resp. státní zájem.)

Polská justiční reforma

Kritické bylo i stanovisko Benátské komise k polské justiční reformě. Pravidla měnící organizaci práce polského Nejvyššího soudu vytvořením dvou komor účelově vedou k tomu, aby politicky senzitivní případy (kontrola voleb a referendum) byly svěřeny nově jmenovaným soudcům, které vybírala PiS a její spojenci. Došlo ke snížení věku odchodu soudců do důchodu, což jde proti obvyklému trendu a cílem toho je uvolnit pozice na vysokých soudech pro nominace stranických kandidátů na soudce.

Podle Benátské komise není možno, aby soudcovské členy do Nejvyšší soudcovské rady vybírali představitelé exekutivy, a ne soudci sami, neboť to vede k

Zima v Benátkách [3]

politizaci a možnému omezení nezávislosti soudní moci. Soudcovské členy Nejvyšší rady soudnictví dle dosavadních doporučení musí vybírat soudci sami.

Jak již bylo uvedeno, velké riziko přináší úprava zákona o organizaci obecných soudů, umožňující ministru spravedlnosti/generálnímu prokurátorovi vyměnit předsedy soudů, kteří mají vůči soudcům velkou disciplinární pravomoc. Pro vysokou možnost ovlivnění není ani třeba, aby bylo k jejich výměně přistoupeno, pro nepřijatelné ovlivnění postačí i potenciální možnost to bez uvedení důvodu učinit.

V průběhu plenárního jednání vyvěřela nevěle polského zástupce, velvyslance u Rady Evropy, jenž se k oběma stanoviskům vyjádřil nesouhlasně s tím, že na staré a nové členské země Rady Evropy je stanoven jiný metr, což je pro Polsko ponižující. Nad to byla zdůrazněna speciální polská právní tradice i aktuální politická situace. Bylo též zopakováno, že v roce 2015 současná opozice jmenovala dva nové soudce ústavního soudu předem, aby „obsadila“ místa v ústavním soudě svými lidmi.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Připravil Jan Lhotský

Mise splněna? Zhodnocení odkazu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii

Nikola Klímová

Po téměř 25 letech existence ukončil v prosinci 2017 svou činnost Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii. Vedle neoddiskutovatelného přínosu k rozvoji mezinárodního trestního a humanitárního práva provázela jeho působení však i řada kontroverzí. Zbývající agenda nyní přechází na Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály, který bude mít poslední slovo i v případech Radovana Karadžiće a Ratka Mladiće.

Vznik tribunálu

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (*International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY*) byl zřízen v roce 1993 rezolucemi Rady bezpečnosti č. 808 a 827 s mandátem ke stíhání osob odpovědných za zločiny podle mezinárodního práva, k nimž došlo v průběhu balkánského konfliktu, a zároveň ke stabilizaci regionu. Navzdory rozsáhlé podpoře ze strany mezinárodního společenství se však při plnění svých ambiciózních cílů ICTY dlouhodobě potýkal s řadou problémů.

Jako první trestní tribunál zřízený pod hlavičkou OSN měl být ICTY důkazem toho, že ani nejvyšší političtí a vojenští představitelé států se nemohou vyhnout mezinárodní trestní spravedlnosti. Zpočátku však byla jeho činnost výrazně ovlivněna nedostatkem finančních prostředků, samotné vyšetřování zločinů navíc komplikoval i fakt, že na území bývalé Jugoslávie nadále probíhaly ozbrojené střety, což znemožňovalo přístup žalobců k potřebným důkazům.

K průlomů došlo v roce 1996, kdy se žalobkyni Louise Arbourové podařilo přesvědčit členy koalice NATO ke spolupráci při zatýkání podezřelých. Nesmazatelnou stopu v historii však ICTY zanechal v květnu roku 1999, kdy byl ze zločinů podle mezinárodního práva poprvé obžalován dosud úřadující

Radovan Karadžić před ICTY [1]

nejvyšší státní představitel, jugoslávský prezident Slobodan Milošević.

Odkaz ICTY

ICTY dal významný podnět k rozvoji mezinárodního trestního soudnictví. Krátce po jeho vzniku byl v reakci na genocidu Tutsiů ve Rwandě Radou bezpečnosti OSN zřízen Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (*International Criminal Tribunal for Rwanda, ICTR*). Činností ICTY se později inspirovala i Komise pro pravdu a usmíření v Jihoafrické republice. Změna diskurzu v otázce prosazování mezinárodní trestní spravedlnosti se nicméně nejvýrazněji projevila na konci 90. let, kdy byl přijat Statut stálého Mezinárodního trestního soudu.

Budova ICTY [2]

ICTY však nepřispěl pouze ke vzniku jiných mezinárodních soudních orgánů, ale ve své rozhodovací praxi představil i řadu právních konceptů, které tvoří základy dnešního mezinárodního trestního a humanitárního práva. Příkladem jsou zejména rozsudky ve věci Tadić nebo Furundžija, kde soudci poprvé vymezili znaky ozbrojeného konfliktu a zařadili znásilnění mezi válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Rozvinutí doktríny společného zločinného podniku (*joint criminal enterprise*) a odpovědnosti velitele navíc ICTY umožnilo postihnout širší okruh pachatelů těchto zločinů, včetně osob stojících na samotném vrcholku hierarchie.

Kritika činnosti ICTY

Stejně jako jiné mezinárodní trestní tribunály, ani ICTY se nevyhnul řadě potíží při plnění svého mandátu. Postup ve vyšetřování zločinů a stíhání pachatelů byl především výrazně závislý na ochotě spolupráce jednotlivých států. Tato slabina se projevovala hlavně ve fázi zatýkání podezřelých. Důkazem je i případ bývalého velitele bosensko-srbské armády Ratka Mladiće, jehož předání do Haagu trvalo celých 16 let od podání obžaloby (o rozsudku ve věci Mladić jsme informovali v Bulletinu prosinec 2017, s. 10).

ICTY byl dále opakovaně kritizován za svůj neobjektivní přístup při stíhání spáchaných zločinů. Z celkového počtu 161 případů bylo 109 z nich vedeno proti srbským občanům. Zatímco podporovatelé ICTY hodnotí tuto statistiku jako důkaz faktu, že právě Srbsko bylo nejvýrazněji zapojeno do všech konfliktů na území bývalé Jugoslávie, srbská média ji využila pro vykreslení obrazu selhání nezávislého trestního soudnictví.

Zklamání srbského obyvatelstva z činnosti tribunálu bylo obzvláště patrné v kontroverzních případech

bývalého velitele Kosovské osvobozené armády, nyní současného představitele kosovské vlády Ramuše Haradinaje, který byl zproštěn obžaloby ze zločinů proti srbskému obyvatelstvu na území Kosova, nebo chorvatského generála Ante Gotoviny, jehož odsuzující rozsudek za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti byl zrušen v odvolacím řízení.

Naplnění mandátu ICTY

Zatímco přínos ICTY k rozvoji mezinárodního trestního práva a soudnictví je zcela neoddiskutovatelný, hodnocení úspěšnosti naplnění mandátu tribunálu je smíšené. Ačkoliv se žalobcům podařilo dosáhnout odsouzení hlavních aktérů etnických čistek na území dnešní Bosny a Hercegoviny Radovana Karadžića a Ratka Mladiće, nejočekávanější proces s jugoslávským prezidentem Slobodanem Miloševićem dospěl z důvodu jeho úmrtí ke svému konci ještě před vynesením rozsudku.

Pochybnosti se objevují také ohledně vlivu ICTY na udržení míru na Balkánském poloostrově. Navzdory představám jeho tvůrců se omezené možnosti tribunálu při naplňování této funkce projeví již v roce 1995, kdy ani probíhající stíhání pachatelů zločinů podle mezinárodního práva nezabránilo masakru 8000 bosensko-muslimských civilistů ve Srebrenici. Sporné výsledky činnosti tribunálu v této oblasti lze doložit i nedávným průzkumem Centra pro humanitární právo v Srbsku, který poukázal na přetrvávající silné etnické rozdělení obyvatelstva a pocit nespravedlnosti ohledně vynesených rozsudků. Podle předsedy ICTY Carmela Agiuse však usmíření nebylo zamýšlenou náplní činnosti tribunálu, ale je pouze v rukou obyvatel regionu, kteří mohou čerpat z rozsáhlé sbírky shromážděného důkazního materiálu.

Posledním případem ICTY bylo odvolací řízení ve věci Prlić a spol., které proběhlo na konci listopadu loňského roku. Jeden z odvolatelů Slobodan Praljak se postaral o dramatickou závěrečnou tečku za existencí ICTY, když po zamítnutí svého odvolání spáchal přímo v soudní síni v Haagu sebevraždu pomocí kyanidu draselného.

ICTY formálně ukončilo svou činnost k 21. prosinci 2017. Jeho agenda nyní přechází na Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály (*Mechanism for International Criminal Tribunals, MICT*), který v minulosti převzal i funkce ICTY

Závěrečný ceremoniál u příležitosti ukončení činnosti ICTY [3]

(viz Bulletin červenec–srpen 2016, s. 12). MICT se již nyní zabývá obnovenými řízeními ve věci bývalých představitelů Státní bezpečnostní služby Srbska Jovici Stanišiče a Franka Simatoviće. V následujících měsících se nicméně netrpělivě očekává projednání odvolání Radovana Karadžiče a Ratka Mladiće, jehož obhájci nedávno naznačili, že budou žádat zrušení rozsudku z důvodu Mladićova špatného zdravotního stavu.

Zdroje

- Arbutina, Z. (2017). *ICTY Hague Tribunal ends prosecutions of Yugoslav war crimes but legacy lingers*. Deutsche Welle, 29 November 2017, dostupné na: <http://www.dw.com/en/icty-hague-tribunal-ends-prosecutions-of-yugoslav-war-crimes-but-legacy-lingers/a-41587892>.
- Bowcott, O. (2017). *Yugoslavia tribunal closes, leaving a powerful legacy of war crimes justice*. Guardian, 20 December 2017, dostupné na: <https://theguardian.com/law/2017/dec/20/former-yugoslavia-war-crimes-tribunal-leaves-powerful-legacy-milosevic-karadzic-mladic>.
- Davis, B. (nedatováno). *The ICTY Closes its Doors: The End of an Era*. Columbia Journal of Transnational Law, dostupné na: <http://jtl.columbia.edu/the-icty-closes-its-doors-the-end-of-an-era/>.
- Dzidic, D. (2018). *Mladic Seeks Conviction Annulment Due to 'Mild Dementia'*. Balkan Transitional Justice, 5 February 2018, dostupné na: <http://www.balkaninsight.com/en/article/mladic-seeks-conviction-annulment-due-to-mild-dementia-02-05-2018>.
- Hazan, P. (2018). *As Yugoslav tribunal closes, a look back at its history*. Justice Info.net, 3 January 2018, dostupné na: <https://www.justiceinfo.net/en/justice-reconciliation/36014-as-yugoslav-tribunal-closes-a-look-back-at-its-history.html>.

- Hazan, P. (2018). *How the ICTY has changed our world*. Justice Info.net, 3 January 2018, dostupné na: <https://www.justiceinfo.net/en/justice-reconciliation/36013-how-the-icty-has-changed-our-world.html>.
- ICTY (2017). *The ICTY renders its final judgement in the Prlić et al. appeal case*. 29 November 2017, dostupné na: <http://www.icty.org/en/press/the-icty-renders-its-final-judgement-in-the-prlic-et-al-appeal-case>.
- Knezevic, G. (2017). *Despite Its Critics, The Hague Tribunal Will Leave A Positive Legacy*. Radio Free Europe – Radio Liberty, 23 November 2017, dostupné na: <https://www.rferl.org/a/balkans-without-borders-hague-tribunal-legacy/28872088.html>.
- Kostič, Milica (2018). *Public Opinion Survey in Serbia Sheds Light on ICTY Legacy*. EJIL: Talk!, 22 January 2018, dostupné na: <https://www.ejiltalk.org/public-opinion-survey-in-serbia-sheds-light-on-icty-legacy/>.
- Swart, M. (2018). *Yugoslavia tribunal left an invaluable legacy*. Mail & Guardian, 8 January 2018, dostupné na: <https://mg.co.za/article/2018-01-08-yugoslavia-tribunal-left-an-invaluable-legacy/>.
- Vukusic, I. (2017). *Assessing the ICTY's legacy*. Justice Hub, 27 June 2017, dostupné na: <https://justicehub.org/article/assessing-ictys-legacy>.

Fotografie

- [1] Radovan Karadžić před ICTY, autor: UN ICTY, Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Budova ICTY, autor: Julian Nitzsche, Wikimedia Commons, CC-BY-SA 3.0.
- [3] Závěrečný ceremoniál u příležitosti ukončení činnosti ICTY, autor: UN ICTY, Flickr, CC BY 2.0.

Kolumbie: neklidná historie, mírová dohoda a soudy pro bývalé rebely FARC

Helena Kopecká

Dlouhých 52 let trval ozbrojený konflikt mezi vládou v Kolumbii a největší partyzánskou skupinou známou jako FARC. Po uzavření mírové dohody a schválení vzniku speciálních tribunálů se zdá, že by se země mohla dočkat zaslouženého klidu.

Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (dále jen FARC), se již od svého založení v polovině šedesátých let 20. století systematicky dopouštěly útoků vůči civilistům, včetně náboru dětí, únosů a zločinů sexuálního násilí. Civilisté však netrpěli jen pod krutostmi páchanými ze strany FARC, k závažnému porušování lidských práv zde docházelo také další velkou skupinou partyzánů, Národní osvobozenou armádou (dále jen ELN) a různými polovojenskými nástupnickými skupinami.

Nadto od roku 2002 do roku 2008 vládní armádní brigády po celé Kolumbii běžně popravovaly civilisty. Pod tlakem nadřízených, aby ukázali „pozitivní“ výsledky a zvýšili počty dopadených osob ve válce proti partyzánům, vojáci unášeli oběti nebo je nalákali na vzdálené místo pod falešnými záminkami, jako byly pracovní sliby, kde je zabili. Na těla mrtvých umístili zbraně a nahlásili je jako nepřátelské bojovníky zabitě v akci.

Dlouhých 52 let pak trval ozbrojený konflikt mezi vládou a největší partyzánskou skupinou známou jako FARC. Násilí spojené s konfliktem donutilo od roku 1985 vnitřně přesídlit více než 7,7 milionů Kolumbijců, což je (pro mnohé možná překvapivě) nejvyšší číslo vnitřně přesídlených osob na světě. Násilí proti civilistům a závažná porušování lidských práv dodnes zanechaly hlubokou stopu v ži-
votech kolumbijských občanů.

Mírová dohoda mezi kolumbijskou vládou a FARC následována mírovými soudy

Zásadním zlomem pro ukončení násilí se stala dohoda uzavřená mezi kolumbijskou vládou a FARC. Tato dohoda byla nejprve v referendu v roce 2016

No FARC [1]

kolumbijským lidem odmítnuta (více viz Bulletin, leden–únor 2017, s. 14), následně její upravenou verzi však kolumbijský kongres již bez konání dalšího referenda schválil.

V listopadu 2017 pak dolní komora kolumbijského kongresu a také senát podpořily návrh zákona upravující tzv. tranziční spravedlnost (*transitional justice*) v rámci již přijaté mírové dohody s bývalými rebely FARC, včetně speciálních soudů, které budou soudit partyzánské vůdce za válečné zločiny. Návrh zákona, který byl schválen s některými změnami, se považuje za základní kámen mírové dohody podepsané mezi vládou a FARC, nyní již nově politickou stranou označovanou jako Revoluční alternativní společné síly. Tato nová politická strana však argumentovala proti jakýmkoliv změnám oproti původní dohodě, včetně extradice za zločiny spáchané po demobilizaci.

Bývalí partyzánské vůdce FARC se sice nově mohou podílet na politice, ale budou čelit riziku, že ztratí výhody, pokud se dopouštěli sexuálního zneužívání proti nezletilým osobám či se dopouštěli zločinů

FARC propouští francouzského novináře Romea Langlois [2]

po uzavření oné dohody. Za zločiny spáchané po dovršení mírového procesu mohou být vydáni v rámci extradice. To se samozřejmě stávajícím politikům z nyní již oficiální politické strany příliš nezamlouvá. Na druhou stranu si mohou užívat stávajících výhod, neboť dle dohody má bývalá rebelující skupina FARC garantováno deset míst v kolumbijském kongresu až do roku 2026. Navíc vůdce FARC, Rodrigo Londono, se dle prohlášení chystá kandidovat v prezidentských volbách v roce 2018.

Specifika soudů

Zajímavostí je, že u nových speciálních soudů se nepočítá se zahraničními soudci, ale se zahraničními právníky označovanými jako *amici curiae* [1], o čemž rozhodl kolumbijský ústavní soud. Není však zcela jasné, jaká bude role těchto *amici curiae*, zdali půjde v praxi jen o pouhé poradce nebo budou moci hrát důležitější a vlivnější roli tím, že se budou nějakým zásadnějším způsobem podílet na rozhodování kolumbijských soudců.

Dle nové dohody nebudou mít *amici curiae* hlasovací právo, pouze možnost diskutovat. Budou tak zřejmě něco jako expertní poradci, ale pod jasnou kontrolu kolumbijských soudců. Mohou mít však určitou kvazisoudní roli a být více než jen pouhými poradci na dálku, neboť mají řadu práv a teoreticky možnost ovlivňovat výsledek řízení. Nadto jejich výběr, který byl proveden, probíhal stejně jako výběr kolumbijských soudců.[2]

Další zajímavostí je, že soudy mohou udělit maximální trest ve výši 8 let a ti, kdo budou shledáni vinnými, budou místo pobytu v tradičních věznicích dělat reparační práce, například odstraňovat miny.

Předběžné šetření Mezinárodního trestního soudu pokračuje

Situace v Kolumbii je již od června 2004 předmětem předběžného šetření před Mezinárodním trestním soudem. Šetření se zaměřuje na zločiny proti lidskosti (údajně spáchané v období od 1. listopadu

Juan Manuel Santos [3]

du 2002) a válečné zločiny (údajně spáchané od 1. listopadu 2009), k nimž mělo dojít v souvislosti s ozbrojeným konfliktem mezi vládními silami, polovojenskými ozbrojenými skupinami a povstaleckými ozbrojenými skupinami.

K dnešnímu dni předběžné šetření nebylo ukončeno. Fatou Bensouda, žalobkyně Mezinárodního trestního soudu, Kolumbii osobně navštívila v září 2017. Cílem návštěvy bylo získat objasnění některých aspektů budoucích speciálních soudů (nový systém spravedlnosti je známý také pod anglickým názvem *Special Jurisdiction for Peace*, SJP), jakož i informace o stavu příslušných vnitrostátních řízení týkajících se mimosoudních zabíjení civilistů, sexuálních trestných činů a násilných přesunů. Provádění mírové dohody uzavřené mezi kolumbijskou vládou a FARC dle ní v současné době vstupuje do rozhodující fáze.

Blýská se na lepší časy či hrozí neklidná budoucnost?

Byť tedy prošel návrh zákona, který blíže upravuje institut speciálních mírových soudů, rok 2017 přesto pro Kolumbii nebyl zcela klidným. Aktuálně největšími rebelujícími ozbrojenými složkami byly v Kolumbii během roku 2017 nikoliv již partyzánské skupiny FARC, ale právě výše zmiňované skupiny

ELN. Ve svém vrcholném období byl FARC přítomen na téměř třetině území Kolumbie, a ačkoliv oproti tomu je ELN historicky menší skupina a má přibližně 2000 bojovníků, v oblastech, kde vládne, zůstává mocným hráčem.

Zdá se tak, že Kolumbii by stále mohla čekat neklidná budoucnost, což potvrzuje svým prohlášením jeden z partyzánských bojovníků skupiny ELN: „*Budoucnost musí být o válce.*“ Přesto však kolumbijský prezident Juan Manuel Santos, který za své úsilí dovést zemi k míru získal v roce 2016 Nobelovu cenu za mír, vidí nyní již budoucnost optimističtější. Po schválení nových mírových tribunálů prohlásil: „*Tímto krokem směřujeme k míru: tranziční spravedlnost zaručuje práva obětí a vytváří základ pro usmíření Kolumbijsců.*“

Zdroje

Colombia's congress approves peace tribunals for ex FARC rebels, ze dne 28. listopadu 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-colombia-peace/colombias-congress-approves-peace-tribunals-for-ex-farc-rebels-idUSKBN1DS1C6>).

Colombia's Senate approves peace tribunals for ex-rebels, ze dne 16. listopadu 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-colombia-peace/colombias-senate-approves-peace-tribunals-for-ex-rebels-idUSKBN1DG1PD>).

Foreign Jurists in the Colombian Special Jurisdiction for Peace: A New Concept of Amicus Curiae?, ze dne 19. prosince 2017 (<https://www.ejiltalk.org/foreign-jurists-in-the-colombian-special-jurisdiction-for-peace-a-new-concept-of-amicus-curiae/>).

Statement of the Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, on the conclusion of her visit to Colombia (10-13 September 2017), ze dne 13. září 2017 (<https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=170913-otp-stat-colombia>).

Farc deal opens path for Colombia's other rebels: 'The future has to be about war', ze dne 07. ledna 2018 (<https://www.theguardian.com/world/2018/jan/07/colombia-eln-rebels-farc>).

Human Rights Watch World Report 2017, ze dne 18. ledna 2018 (<https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/colombia>).

Předběžná šetření: Kolumbie (<https://www.icc-cpi.int/colombia>).

Poznámky

[1] *Amicus curiae* (v překladu přítel soudu, v množném čísle amici curiae) je institut anglosaského právního systému, který označuje osobu, která není stranou sporu, ale nabídne soudu informaci o svém právním nebo jiném pohledu na daný případ.

[2] Kolumbijscí soudci a další orgány jsou voleni výborem zvaným *Comité de Escogencia*. Nejprve je nutno vyplnit žádost na internetových stránkách výboru a výběr poté probíhá na základě písemných a veřejně dostupných informací. Je zde možnost vyjádření kolumbijských občanů nebo organizací a následuje rozhovor před výborem. Jmenování jsou prezidentem republiky.

Fotografie

[1] No FARC, autor: xmascarol, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[2] FARC propouští francouzského novináře Romea Langlois, autor: Globovisión, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[3] Juan Manuel Santos, autor: Center for American Progress's photostream, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

S vyšetřovaním zločinů ISIS bude Iraku pomáhat speciální vyšetřovací tým OSN

Katarína Hukelová

Bezpečnostná rada OSN jednohlasne prijala rezolúciu, na základe ktorej má byť vytvorený špeciálny vyšetřovací tím, ktorý bude podporovať domáce snahy Iraku vyšetriť zločiny spáchané Islamským štátom.

V septembri 2017 všetkých 15 členov Bezpečnostnej rady Organizácie spojených národov (OSN) jednohlasne prijalo rezolúciu č. 2379 (2017), v ktorej žiadajú generálneho tajomníka OSN Antonia Guterresa vytvoriť špeciálny vyšetřovací tím s cieľom podporiť a pomôcť irackým vyšetřovateľom nájsť a zhromaždiť dôkazy o spáchaných vojnových zločinoch, zločinoch proti ľudskosti a genocídy príslušníkmi Islamského štátu (ISIS), ktoré by neskôr mohli byť použité v trestných konaniach proti nim. Je dôležité poznamenať, že špeciálny vyšetřovací tím OSN má len podporovať a pomáhať irackým vyšetřovateľom s vyšetřovaním zločinov za súčasného rešpektovania suverenity Iraku a jeho právneho systému.

Prijatá rezolúcia Bezpečnostnej rady je výsledkom snahy predovšetkým Veľkej Británie, Iraku a Belgicka, ktoré v septembri 2016 začali na pôde OSN kampaň za postavenie ISIS pred spravodlivosť. Bola to práve Veľká Británia, ktorá s irackou vládou negociovala podmienky vytvorenia vyšetřovacieho tímu, ktoré sa pretavili do prijatej rezolúcie Rady bezpečnosti.

Úlohou vyšetřovacieho tímu, tak ako bolo naznačené už vyššie, bude zhromažďovanie a uchovávanie dôkazov spáchaných zločinov zo strany ISIS za účelom ich neskoršieho použitia v súdnych procesoch. Tieto dôkazy by však nemali slúžiť len pred súdmi v Iraku, ale so súhlasom irackej vlády by mohli byť použité aj v trestných konaniach v iných štátoch, nakoľko mnoho bojovníkov ISIS pochádzalo práve zo zahraničia a tieto domovské krajiny po ich návrate začali voči nim viesť trestné stíhanie. Nie je vylúčené ani využívanie dôkazov zadovážených špeciálnym tímom OSN v prípade súhlasu Iraku aj pred medzinárodnými súdmi.

Antonio Guterres [1]

Na čele vyšetřovacieho tímu je špeciálny poradca, ktorý po prvých 90 dňoch od začatia činnosti tímu je povinný predložiť správu o jeho činnosti Bezpečnostnej rade OSN a následne obdobné správy predkladať každých 180 dní. OSN vyzvalo svoje členské štáty, aby špeciálnemu tímu na dobrovoľnej báze poskytli finančné príspevky, vedomosti, služby alebo nástroje využiteľné pri činnosti tímu. Veľká Británia už avizovala, že na činnosť špeciálneho vyšetřovacieho tímu vyčlení 1,3 milióna amerických dolárov. Po 2 rokoch Bezpečnostná rada OSN zhodnotí prácu a prínos vyšetřovacieho tímu a na základe žiadosti irackej vlády môže schváliť pokračovanie jeho činnosti.

Napriek tomu, že prijatie rezolúcie Rady bezpečnosti je považované za posun v procese možného vyvedenia trestnej zodpovednosti voči ISIS, ľudskoprávne mimovládne organizácie poukazujú na to, že v ozbrojenom konflikte medzi ISIS a ostatnými

Bepečnostná rada OSN [2]

mi ozbrojenými zložkami, či už to boli napr. iracké vládne jednotky alebo bojovníci Kurdskej regionálnej vlády (Kurdistan Regional Government) sa zločinov nedopúšťali len členovia ISIS, ale obdobných činov sa dopúšťali aj príslušníci uvedených bojových zložiek, avšak rezolúcia Rady bezpečnosti sa nevzťahuje, a tým pádom ani budúca činnosť špeciálneho vyšetrovacieho tímu, na vyšetrovanie a získavanie dôkazov v súvislosti s týmito zločinmi.

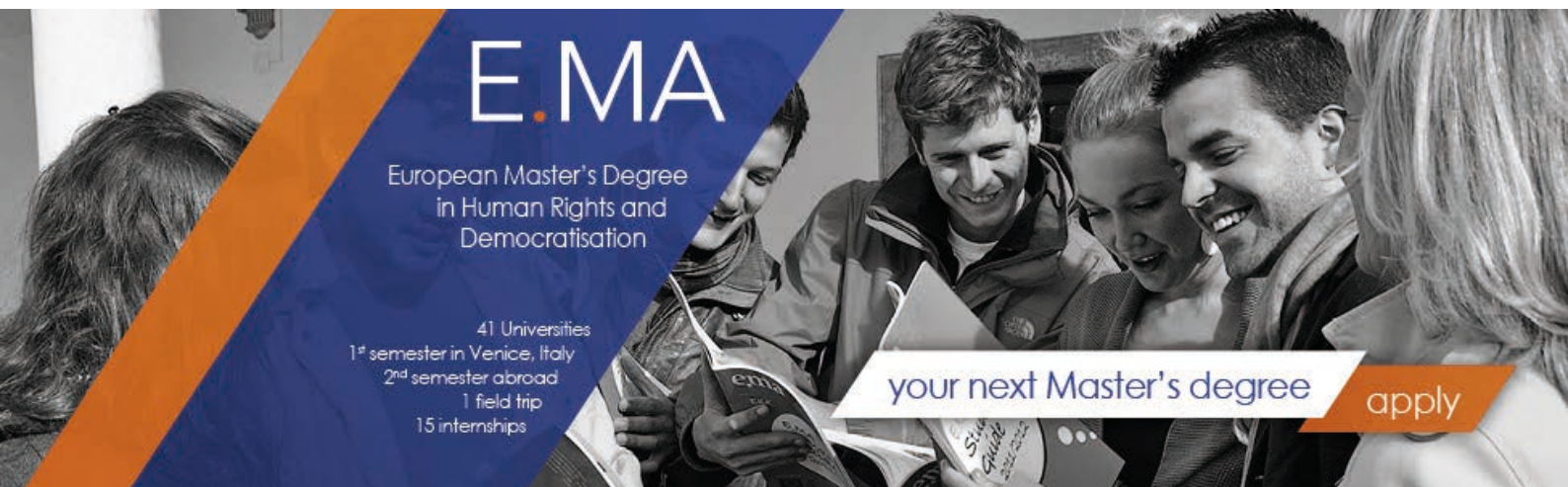
Je nepochybné, že prijatie rezolúcie Rady bezpečnosti na vytvorenie vyšetrovacieho tímu expertov, ktorého úlohou má byť podpora irackých vyšetrovateľov v dokumentovaní spáchania zločinov zo strany teroristickej organizácie ISIS a tým dopomôcť postaveniu jej príslušníkov pred súd je pozitívom. Ako už bolo uvedené, rezolúcia Rady bezpečnosti sa však nevzťahuje na vyšetrovanie zločinov všetkých strán konfliktu, čo môže mať negatívny následok na vnímanie dosiahnutia spravodlivosti zo strany obetí zločinov spáchaných inými páchatelmi než príslušníkmi ISIS.

Zdroje

- UN: Security Council Resolution 2379/2017, United Nations, 21.9.2017 (<https://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2017.shtml>).
- UN: Security Council Requests Creation of Independent Team to Help in Holding ISIL (Da'esh) Accountable for Its Actions in Iraq, Meeting Coverage and Press Releases, SC/12998, 21.9.2017 (<https://www.un.org/press/en/2017/sc12998.doc.htm>).
- HRW: Iraq: Missed Opportunity for Comprehensive Justice, Human Rights Watch, 21.9.2017 (<https://www.hrw.org/news/2017/09/21/iraq-missed-opportunity-comprehensive-justice>).
- Nichols, M.: U.N. team to collect evidence of Islamic State crimes in Iraq, Reuters, 21.9.2017 (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-un/u-n-team-to-collect-evidence-of-islamic-state-crimes-in-iraq-idUSKCN1BW26J>).

Fotografie

- [1] Bepečnostná rada OSN, autor: United Nations Photo, 24.9.2009, www.flickr.com, Creative Commons CC-BY-NC-ND 2.0.
- [2] Antonio Guterres, autor: UNHCR/WFP Press Conference, 1.7.2014, www.flickr.com, Creative Commons CC-BY-NC-ND 2.0.

European Master's Degree in human rights and Democratisation

2018/2019 - 22nd edition

**We are pleased to inform you that the EMA Programme
is now ready to accept applications**

Second round deadline: 19 March 2018

THE MASTER

The European Master's Programme in Human Rights and Democratisation (EMA) is a unique Master's that today involves the participation of [41 prestigious universities](#) and human rights centres from all Member States of the European Union. The programme is an intensive one-year advanced master's course offering an outstanding mix of theory and practice and preparing students for [careers](#) in international organisations, field operations, governmental and non-governmental bodies and academia.

A JOINT EUROPEAN MASTER'S PROGRAMME

EMA is both a residential and an exchange programme: during the first semester students are taught in Venice (Italy), while for the second semester they move to one of the EMA participating universities located throughout Europe. [Read More](#)

ACADEMIC REQUIREMENTS

Applicants are required to hold a university degree of a high standard in a field relevant to human rights, including disciplines in law, social sciences and the humanities, and must have a minimum of 180 ECTS (Bachelor/General Degree). In addition to these criteria, applications received by the first deadline will have priority over the ones received by the second deadline. [Read More](#)

HOW TO APPLY

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Připravili Kateřina Šimonová a Hubert Smekal

Česko, Maďarsko a Polsko míří před Soudní dvůr EU kvůli relokačním kvótám

Monika Hanych

Evropská komise předala Soudnímu dvoru Evropské unie věc České republiky, Maďarska a Polska týkající se tzv. relokačních kvót. Učinila tak poté, co státy odpověděly neuspokojivě na výzvu Komise a dále porušují povinnosti související s relokačním mechanismem. Pokud soud žalobě vyhoví, a státy přesto povinnost nezačnou plnit, budou jim hrozit finanční sankce.

Navzdory tomu, že Soudní dvůr Evropské unie (dále jen SDEU) ve svém zářijovém rozsudku [1] potvrdil platnost relokačního mechanismu, Česko, Maďarsko a Polsko se odmítly na provedení rozhodnutí podílet. Evropská komise proto v prosinci přistoupila ke třetí fázi řízení o nesplnění povinnosti a předložila věc SDEU v Lucemburku.

Relokační mechanismus vyžaduje, aby členské státy v zájmu zajištění rychlého a řádného postupu relokace přislíbily každé tři měsíce místa, jež mají pro přemístění k dispozici. Zatímco všechny ostatní členské státy to v minulých měsících učinily, Maďarsko nepodniklo od zahájení programu relokace žádné kroky, Polsko nepřemístilo nikoho a neučinilo žádný příslib od prosince 2015. Česká republika přijala do srpna 2016 pouze 12 lidí a poté relokace zastavila. Více než rok také neučinila žádný nový příslib. Podle plánu Rady přitom mělo Maďarsko přijmout téměř třináct set žadatelů, Polsko přes šest tisíc a Česko téměř dva tisíce sedm set žadatelů.[2]

Původně mezi státy, které systematicky neplnily rozhodnutí Rady EU o povinné relokaci žadatelů o azyl, patřilo i Slovensko. Tomu se však na poslední chvíli podařilo řízení o neplnění povinnosti zabránit tím, že se zavázalo přijmout 60 osob. Nicméně doposud nikdo na Slovensko přemístěn nebyl. Slovensko zároveň v listopadu 2015 přijalo dobrovolně 149 asyrských křesťanů z Iráku.[3] V minulých letech pak země přijala pět matek a jedenáct dětí s odkazem na to, že bude přijímat pouze ty

Předseda Evropské rady Donald Tusk [1]

nejzranitelnější a zároveň pouze ty, kteří mají platné cestovní doklady.

Pozadí relokačního systému a současný stav

Dočasný režim nouzové relokace stanovila Rada EU ve dvou rozhodnutích v září 2015.[4] V nich se členské státy zavázaly přemístit z Itálie a Řecka osoby, které potřebují mezinárodní ochranu.[5] Dosud státy přemístily více než 32 000 osob, tisíce žadatelů způsobilých k relokaci však v Řecku a v Itálii stále čekají. V původním plánu Rada počítala s přemístěním přibližně sto dvaceti tisíc žadatelů, poté počet snížila na devadesát osm tisíc.[6]

Zda se další žadatelé přemístění dočkají, není jisté. Státy se totiž dlouhodobě na fungování relokačního

státní příslušnost	ŽÁDOSTÍ CELKEM	z toho				
		opakované žádosti	žen	nezletilých	nezletilých bez doprovodu	
<i>citizenship</i>	<i>APPLICATIONS TOTAL</i>	<i>repeated applications</i>	<i>females</i>	<i>minors</i>	<i>unaccompanied minors</i>	
Ukrajina	Ukraine	385	118	102	44	-
Ázerbájdžán	Azerbaijan	108	6	53	37	-
Gruzie	Georgia	102	19	14	10	-
Arménie	Armenia	99	9	45	22	-
Vietnam	Viet Nam	72	19	7	1	-
Sýrie	Syria	69	5	34	30	-
Kuba	Cuba	55	12	13	2	-
Irák	Iraq	46	6	23	10	-
Ruská federace	Russian Federation	45	15	15	14	-
Kazachstán	Kazakhstan	34	5	14	11	-
ostatní	Other	214	45	48	36	-
CELKEM	TOTAL	1229	259	368	217	-

TOP 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v Česku v roce 2017 [2]

mechanismu nemohou shodnout. Už při schvalování rozhodnutí Rady v roce 2015 hlasovaly proti Maďarsko, Slovensko, Česká republika a Rumunsko. Kvůli většinovému rozhodovacímu systému ale byly tyto státy přehlasovány. Finsko se hlasování zdrželo. Velká Británie využila své výjimky v této oblasti práva EU a do mechanismu se vůbec nezapojila.

Problémy s relokačním systémem nedávno ovšem přiznal i předseda Evropské rady Donald Tusk, když kvóty označil za rozdělující a neúčinné. To podle médií jasně ukazuje, že je připraven upustit od politiky, která tak silně rozdělila členské státy Evropské unie. [6] SDEU přitom naopak ve svém nedávném rozsudku dospěl k závěru, že relokační mechanismus lze považovat za účinné a přiměřené opatření, které mělo v roce 2015 Řecku a Itálii pomoci čelit důsledkům migrační krize (viz Bulletin říjen 2017, s. 16).

Státy doposud přemístily více než 32 tisíc lidí [3]

Ve stejném rozsudku ze září 2017 SDEU zamítl žaloby Slovenska a Maďarska, kterými se domáhaly zrušení rozhodnutí Rady EU týkající se tzv. uprchlických kvót a již zmíněného systému relokací. SDEU dospěl k závěru, že Rada se nedopustila nesprávného posouzení tím, že se rozhodla cíle sledované napadeným rozhodnutím řešit tzv. uprchlickými kvótami, a nikoliv méně omezujícími opatřeními. Neuspěl ani žádný z dalších žalobních důvodů, proto SDEU obě žaloby v plném rozsahu zamítl. [8]

Jak to dopadne?

První soudní jednání se dá podle mluvčího SDEU Balázse Lehoczkiho očekávat v závěru tohoto roku. Po podání žaloby Evropskou komisí mají totiž nyní žalované státy právo na krok reagovat. Účastníky jednání mohou být kromě České republiky, Maďarska, Polska a Evropské komise i další členské státy EU, které projeví zájem. Po dvou až třech měsících by se pak měl k dané věci ve svém stanovisku vyjádřit generální advokát Soudního dvora. Celý proces proto může trvat řadu měsíců.

Ani tak nemusí celé řízení skončit vydáním rozsudku. Již dříve první místopředseda Evropské komise Frans Timmermans zdůraznil, že se spor může vyřešit změnou přístupu trojice střeoevropských zemí. Pokud však k vydání rozsudku SDEU v této věci nakonec dojde, nelze s velkou pravděpodobností očekávat, zejména vzhledem k dřívějšímu rozsudku SDEU, ve kterém zamítl žalobu Slovenska a Maďarska proti

měsíc		ŽÁDOSTÍ CELKEM	z toho	
			nové žádosti	opakované žádosti
month		APPLICATIONS TOTAL	new applications	repeated applications
leden	January	132	111	21
únor	February	103	88	15
březen	March	119	97	22
duben	April	96	73	23
květen	May	140	112	28
červen	June	122	93	29
červenec	July	142	107	35
srpen	August	120	85	35
září	September	112	94	18
říjen	October	143	110	33
listopad	November			
prosinec	December			
CELKEM	TOTAL	1 229	970	259

Počet žádostí o mezinárodní ochranu v roce 2017 v Česku [4]

onomu dočasného mechanismu pro přemístování žadatelů o azyl, že by SDEU rozhodl ve prospěch žalovaných členských států. Nejspíše by tak došlo až na uložení peněžitých sankcí, které dopadnou na daňové poplatníky dotčených členských států.

Zdroje

- Slovenská republika a Maďarsko proti Radě Evropské unie, rozsudek velkého senátu ze dne 6. září 2017 ve spojených věcech č. C-643/15 a C-647/15 (<http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62015CJ0643&lang1=en&lang2=CS&type=TEXT&ancre=>).
- Traynor, Ian a Kingsley, Patrick. *EU governments push through divisive deal to share 120,000 refugees*. The Guardian. 22. září 2015 (<https://www.theguardian.com/world/2015/sep/22/eu-governments-divisive-quotas-deal-share-120000-refugees>).
- Evropská komise. 2017. *Progress report on the European Agenda on Migration Relocation*. Brusel: Evropská komise (https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20171114__annex_6__relocation_en.pdf).
- Rankin, Jennifer. *EU could 'scrap refugee quota scheme'*. The Guardian. 11. prosince 2017 (<https://www.theguardian.com/world/2017/dec/11/eu-may-scrap-refugee-quota-scheme-donald-tusk>).

Poznámky

- [1] Slovenská republika a Maďarsko proti Radě Evropské unie, rozsudek velkého senátu ze dne 6. září 2017 ve spojených věcech č. C-643/15 a C-647/15.
- [2] Evropská komise. 2017. *Progress report on the European Agenda on Migration Relocation*.
- [3] Příběh jednoho z přemístěných na Slovensko viz např. Horáková, Anežka. *Morees Gagy: Nevěděli jsme, co je Slovensko*. Celostátní setkání mládeže Olomouc. 20. srpna 2017, (<https://olomouc2017.signaly.cz/1708/nevedeli-jme-co-je-slovensko>).
- [4] Rozhodnutí Rady (EU) 2015/1523 ze dne 14. září 2015, kterým se stanoví dočasná opatření v oblasti mezinárodní ochrany ve prospěch Itálie a Řecka (Úř. věst. 2015, L 239, s. 146) a Roz-

hodnutí Rady (EU) 2015/1601 ze dne 22. září 2015, kterým se stanoví dočasná opatření v oblasti mezinárodní ochrany ve prospěch Itálie a Řecka (Úř. věst. 2015, L 248, s. 80).

- [5] Dle čl. 78 odst. 3 a čl. 80 Smlouvy o fungování Evropské unie.
- [6] Evropská komise. 2017. *Progress report on the European Agenda on Migration Relocation*.
- [7] Rankin, Jennifer. *EU could 'scrap refugee quota scheme'*. The Guardian. 11. prosince 2017, (<https://www.theguardian.com/world/2017/dec/11/eu-may-scrap-refugee-quota-scheme-donald-tusk>).
- [8] Slovenská republika a Maďarsko proti Radě Evropské unie, rozsudek velkého senátu ze dne 6. září 2017 ve spojených věcech č. C-643/15 a C-647/15.

Fotografie

- [1] Předseda Evropské rady Donald Tusk, autor: Mateusz Włodarczyk, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [2] TOP 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v Česku v roce 2017, zdroj: Ministerstvo vnitra ČR, 2017.
- [3] Státy doposud přemístily více než 32 tisíc lidí, další čekají, autor: Von Christian Michelides - Eigenes Werk, zdroj: Wikimedia Commons, CC-BY-SA 4.0.
- [4] Počet žádostí o mezinárodní ochranu v roce 2017 v Česku, zdroj: Ministerstvo vnitra ČR, 2017.

Zajišťování migrantů v ČR se opět dostává před Soudní dvůr EU

Tereza Bártová

Představuje zastavení soudního řízení o zajištění, v případě propuštění žadatele o mezinárodní ochranu na svobodu, rozpor s unijním právem? A má cizinec právo na projednání případné kasační stížnosti? Právě tyto otázky jsou předmětem nedávno vydaného usnesení Nejvyššího správního soudu, kterým došlo k podání předběžné otázky k Soudnímu dvoru Evropské unie.

Právo EU a vnitrostátní právní úprava

Dle novelizovaného znění zákona č. 325/1999 o azylu, se řízení o žalobě proti rozhodnutí o zajištění zastaví v případě, že je zajištění žadatele o mezinárodní ochranu ukončeno ještě před vydáním rozhodnutí. Stejně se zastaví řízení o žalobě proti rozhodnutí o prodloužení doby trvání zajištění. Obdobně se postupuje i v řízení o kasační stížnosti. [1] Dle práva Evropské unie jsou však členské státy povinny v případech zajištění zaručit rychlý soudní přezkum zákonnosti takového zajištění. To konkrétně upravuje čl. 8 až 11 tzv. přijímací směrnice.[2] Právo na soudní přezkum je obecně taktéž zakotveno v čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie.

Když se tak před Nejvyšší správní soud (dále jen NSS) dostala kasační stížnost napadající právě zajištění stěžovatele žádajícího o mezinárodní ochranu, rozhodl se soud podat předběžnou otázku k Soudnímu dvoru EU. Českou právní úpravu totiž považuje za spornou, neboť je v možném rozporu s unijním právem.

Přezkum soudem prvního stupně

Konkrétně se soudní senát v čele s předsedou Zdeňkem Kühnem zabýval dvěma možnými situacemi. V prvním případě je cizinec propuštěn ze zajištění dříve, než krajský soud rozhodne o samotné žalobě proti zajištění – dle účinného znění by za takové situace mělo být řízení zastaveno. Dle NSS ale není možné připravit cizince o jakýkoliv soudní přezkum. Jednalo by se o značné narušení právní jistoty a legitimního očekávání. Protiprávně zajiště-

Žadatelé o mezinárodní ochranu v Evropské unii [1]

ným cizincům by navíc bylo upřeno právo na náhradu škody. Nezbytným předpokladem pro přiznání nároku na náhradu škody způsobenou nezákonným rozhodnutím je totiž zrušení nebo změna takového rozhodnutí příslušným orgánem.[3]

V případě vyloučení jakéhokoliv přezkumu by došlo k porušení jak výše uvedené směrnice, tak Listiny základních práv EU. Takový výklad považuje NSS za *acte clair*, tedy bez prostoru pro jakékoliv pochybnosti. Pro řízení před soudem prvního stupně je tak dle názoru NSS § 46a odst. 9 zákona o azylu neaplikovatelný.

Kasační stížnost

Složitější situace ovšem nastává v druhém z možných scénářů, kdy je cizinec propuštěn až během probíhajícího řízení o kasační stížnosti. Měl by NSS

Soudní dvůr Evropské unie [2]

za takové situace řízení zastavit? Na jedné straně stojí zásada efektivity zajišťující účinnou ochranu práv stanovených normami evropského práva a zásada efektivní soudní ochrany zakotvená v čl. 47 Listiny základních práv EU, na druhé straně právo Evropské unie nestanoví podmínky pro projednatelnost mimořádného opravného prostředku, kterým kasační stížnost je.

K podání předběžné otázky tak nakonec NSS zřejmě přesvědčily následující důvody. Nepředvídatelnost soudního přezkumu, který by závisel především na tom, jak rychle by krajský soud a NSS stihly věc projednat. Možnost žalovaného soudnímu přezkumu jednoduše zabránit – propustit cizince ze zajištění, což by dle NSS představovalo značnou svévoli, účinná právní úprava tomu ale nahrává.

Dalším z důvodů je neumožnění NSS plnit jeho funkci sjednotitele judikatury, což by mohlo mít významný negativní dopad na předvídatelnost rozhodování správních orgánů a krajských soudů a oslabit tak postavení zajištěných cizinců. V neposlední

řadě pak NSS považuje soudní přezkum zajištění dle zákona o azylu za méně příznivý než soudní ochranu v obdobných případech.[4] To představuje možné porušení zásady ekvivalence, dle které jsou členské státy povinny zajistit při uplatňování práva EU podmínky ne méně příznivé či méně účinné, než jaké jsou k dispozici v souvislosti s uplatňováním práva vnitrostátního.[5]

Čekání na odpověď z Lucemburku

Ačkoliv desátý senát NSS podal předběžnou otázku a v konkrétním případě řízení přerušil, nelze říci, že by v předmětné věci panovala na NSS úplná shoda. Některé senáty NSS řízení o obdobných kasačních stížnostech zastavují s odůvodněním, že nárok na soudní řízení v další instanci není českým ústavním pořádkem nikde zakotven a novelizované znění tak nezasahuje do práv stěžovatele natolik intenzivním způsobem, aby bylo možno dojít k závěru o jeho protiústavnosti.[6]

Jednotlivé kasační stížnosti se tak do doby, než se Soudní dvůr EU vyjádří k předběžné otázce, budou zřejmě přerušovat či zastavovat, v závislosti na tom, jakému senátu napadnou. To k právní jistotě stěžovatelů rozhodně nepřispívá.

Zdroje

Usnesení Nejvyššího správního soudu č. j. 10 Azs 252/2017 – 43 ze dne 23. listopadu 2017, (http://nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2017/025210Azs_1700043_20171201101552_prevedeno.pdf).

Týden v Justici. 10. 12. 2017, (<http://www.ceskatelevize.cz/porady/11129264015-tyden-v-justici/317281381901210/>).

Poznámky

- [1] Ustanovení §46a odst. 9 zákona č. 325/1999 Sb.
- [2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu.
- [3] Ustanovení §8 odst. 1 zákona č. 82/1999 Sb.
- [4] Například v případě zajištění dle zákona o policii České republiky nebo přezkumu zákonnosti vazby trestně obviněného.
- [5] *Rewe-Zentralfinanz a Rewe-Zentral*, rozsudek Soudního dvora ze dne 16. prosince 1976 ve věci č. C-33/76.
- [6] Viz usnesení NSS č. j. 3 Azs 153/2017-29 ze dne 31. 10. 2017, usnesení NSS 9 Azs 291/2017 - 28 ze dne 23. 11. 2017 nebo usnesení NSS č. j. 9 Azs 261/2017 - 58 ze dne 14. 12. 2017.

Fotografie

- [1] Žadatelé o mezinárodní ochranu v Evropské unii, autor: Metropolico.org, zdroj: Wikipedia Commons, CC BY-SA 2.0
- [2] Soudní dvůr Evropské unie, zdroj: Flickr.com, CC BY-NC-ND 2.0.

Rakousko umožní sňatky osob stejného pohlaví

Michal Kubica

Od 1. ledna 2019 budou v Rakousku moci uzavřít manželství také páry stejného pohlaví. Koncem minulého roku o tom rozhodl rakouský ústavní soud, který označil dosavadní právní úpravu za diskriminační a odporující právu na rovné zacházení. Současně s možností vstupovat do stejnopohlavních manželství bude umožněno uzavírat registrované partnerství také partnerům opačného pohlaví.

Práva stejnopohlavních párů v Rakousku

Rakouský ústavní soud se otázkou ústavnosti ustanovení neumožňujících stejnopohlavní sňatky zabýval po stížnosti dvou žen žijících v registrovaném partnerství. Ty se u příslušných úřadů neúspěšně domáhaly možnosti uzavřít řádné manželství. Poté, co neuspěly ani u správního soudu ve Vídni, se obrátily na ústavní soud.

Uzavírání registrovaných partnerství pro stejnopohlavní páry umožnil v Rakousku v roce 2009 přijatý zákon *Eingetragene Partnerschaft-Gesetz*, který vstoupil v účinnost v roce 2010. Důvodem pro jeho přijetí byla snaha rakouských zákonodárců eliminovat diskriminaci stejnopohlavních párů oproti párům heterosexuálním, ovšem za stálého zachování tradičního pojetí manželství jako trvalého svazku muže a ženy.

Od přijetí zákona o registrovaném partnerství práva stejnopohlavních párů v Rakousku dále posilovala. Jako průlomové lze označit rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen Soud) z března 2013 ve věci *X a ostatní proti Rakousku* (viz Bulletin březen 2013, s. 11).[1] Velký senát Soudu v této věci shledal porušení zákazu diskriminace ve spojení s právem na soukromý a rodinný život (čl. 14 a čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dále jen „Úmluva“), kterého se dopustilo Rakousko tím, že stěžovatelce neumožnilo osvojení dítěte partnerky, biologické matky tohoto dítěte. Případ se týkal stejnopohlavního nesezdaného páru a adopce dítěte partnerky, neboli situace, která je v literatuře často označována jako tzv. *second-parent*

Sezdaný pár [1]

adoption. Jádrem případu byla námitka stěžovatelů, že rakouská právní úprava je diskriminační ve vztahu k nesezdaným párům stejného pohlaví, jimž je přístup k osvojení odepřen.

V lednu 2015 poté rakouský ústavní soud označil jako protiústavní existující zákony o adopci, které neumožňovaly společnou adopci dítěte osobami žijícími ve stejnopohlavním registrovaném partnerství.[2]

Manželství i registrované partnerství pro všechny

Vzhledem k posilujícím právním stejnopohlavních párů žijících v registrovaném partnerství se dle rakouského ústavního soudu k sobě oba instituty přiblížily natolik, že jsou až na pár posledních zbývajících odlišností dnes již téměř totožné. Nicméně soužití v registrovaném partnerství s sebou stále přináší velké riziko diskriminace.

Plénium rakouského ústavního soudu [2]

Homosexuálové žijící v registrovaném partnerství již pouhým sdělením, že žijí v registrovaném partnerství, odhalují svou sexuální orientaci, aniž by pro to byl jakýkoliv důvod, čímž riskují, že budou právě z důvodu své sexuální orientace v budoucnu diskriminováni. Toto nucené odhalování sexuální orientace pouze z důvodu soužití v registrovaném partnerství je dle rozhodnutí rakouského ústavního soudu v přímém rozporu s principy rovného zacházení. Umožněním uzavírání stejnopohlavních sňatků se riziku diskriminace osob žijících v registrovaném partnerství dle názoru ústavního soudu v této oblasti zabránil.

Rozhodnutí rakouského ústavního soudu ovšem neotevřelo pouze možnost k uzavření manželství párům stejného pohlaví, nýbrž také umožnilo uzavření registrovaného partnerství pro páry pohlaví opačného. Těmto párům, které budou chtít spojit legálním svazkem méně formálním než manželstvím, od 1. ledna 2019 nic nebrání v uzavření registrovaného partnerství. Počátkem roku 2019 se Rakousko připojí k dalším dvaceti šesti zemím světa, které již stejnopohlavní manželství umožňují.

Zdroje

- Österreichischer Verfassungsgerichtshof (Rakouský ústavní soud), rozsudek ze dne 4. prosince 2017, G 258-259/2017-9 (https://www.vfgh.gv.at/downloads/VfGH_Entscheidung_G_258-2017_ua_Ehe_gleichgeschlechtl_Paare.pdf).
- Anglické shrnutí rozsudku VfGH (Rakouského ústavního soudu), rozsudek ze dne 4. prosince 2017, G 258-259/2017-9 (https://www.vfgh.gv.at/downloads/VfGH_G_258-2017_Press_release_same-sex_marriage.pdf).
- Eddy, Melissa: *Austria Allows Gay Marriage in Court Ruling*, NY Times, 5. prosince 2017 (<https://www.nytimes.com/2017/12/05/world/europe/austria-gay-marriage.html>).
- Schmidt, Nadine; Clarke, Hilary: *Austrian court rules same-sex couples can marry from 2019*, CNN, 5. prosince 2017 (<http://edition.cnn.com/2017/12/05/europe/austria-same-sex-marriage-ruling/index.html>).

Poznámky

- [1] Rozsudek Velkého senátu ze dne 19. února 2013, stížnost č. 19010/07.
- [2] Rozsudek Rakouského ústavního soudu ze dne 11. prosince 2014, č. G 119-120/2014-12.

Fotografie

- [1] Sezdaný pár, autor: Jose Antonio Navas, zdroj: Flickr.com, CC BY 2.0.
- [2] Plénium rakouského ústavního soudu, autor: Thomas Planinger, zdroj: Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0-AT.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Připravil Lukáš Hoder

Proběhl VI. ročník fóra OSN na téma byznys a lidská práva

Martin Pracný

Fórum OSN o byznysu a lidských právech je pořádané od roku 2012 a je největším každoročním setkáním, kterého se účastní více než dva tisíce účastníků z nejrůznějších oblastí společnosti. Šesté fórum se uskutečnilo v listopadu 2017 v Ženevě.

Rada OSN pro lidská práva založila fórum jako klíčovou globální platformu pro členy OSN. O dřívějších ročnících jsme v Bulletinu již psali (například prosinec 2015, s. 17). Fórum má být prostor pro diskuzi, podporu spolupráce a dialog o trendech a cílech při provádění Obecných zásad OSN pro byznys a lidská práva (viz např. Bulletin únor 2013 s. 14; červenec–srpen 2014, s. 14; prosinec 2015, s. 19; červen 2017, s. 23). Fórum tak slouží nejen jako společenská událost ke sdílení zkušeností mezi zúčastněnými, ale i místo pro seznámení se s vytvořenými iniciativami na podporu respektování lidských práv. Organizátorem konference je Pracovní skupina OSN pro byznys a lidská práva.

V pořadí již šesté fórum se uskutečnilo v listopadu 2017 ve švýcarské Ženevě. Během tří dnů proběhlo více než 60 diskuzních panelů na témata vyplývající z Obecných zásad OSN pro byznys a lidská práva, stejně jako na aktuální témata týkající se lidských práv v oblasti byznysu. OSN v roce 2011 přijala zásady, které stanovují standard pro prevenci a řešení negativních dopadů lidských práv v souvislosti s podnikatelskou činností. Zásady obsahují tři hlavní pilíře: ochranu, respekt a nápravu.

Právě poslední jmenovaná náprava byla ústředním tématem fóra 2017 s názvem *Realizace přístupu k efektivní náhradě škody*. Fórum se zabývalo nedostatkami současné systémové úpravy soudního, ale i mimosoudního přístupu k náhradě škody a zkoumalo nové inovace a postupy s cílem dosáhnout vyšší efektivity.

Mezi přednášejícími nechyběli zástupci nadnárodních firem jako například IKEA, Adidas nebo

Tvůrce Obecných zásad John Ruggie [1]

Coca-Cola, kteří hovořili o postojích korporací k lidským právům. Účastnili se také zástupci České republiky, kteří v rámci fóra představili český Národní akční plán pro byznys a lidská práva, který byl schválen vládou v říjnu 2017. Plán vytvořený pro období let 2017 až 2022 byl zpracován za přispění odborníků ze státní, soukromé, akademické i veřejné sféry (včetně Centra pro lidská práva a demokracii) a reflektuje všechny tři výše zmíněné pilíře Obecných zásad OSN pro byznys a lidská práva.

Zdroje

Česká podnikatelská rada pro udržitelný rozvoj. *Zprovoznění obecných zásad OSN pro obchod a lidská práva* (<http://www.cbcsd.cz/action-2020/obchodni-reseni/zprovozeni-obecnych-zasad-osn-pro-obchod-a-lidska-prava>).

Office of the High Commissioner for Human Rights. *2017 Forum on Business and Human Rights* (<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Business/Forum/Pages/2017ForumBHR.aspx>).

Fotografie

[1] Tvůrce Obecných zásad John Ruggie, autor: Jean-Marc Ferré, Flickr, CC BY-NC-ND 2.0

Nepokoje v Íránu

Roman Šafář

Od roku 1979 vládne v Íránu teokratický režim. Především mladí Íránci by však rádi změnu, jak dokládají nejnovější demonstrace v zemi. Jsou, či budou, ve svých snahách úspěšní?

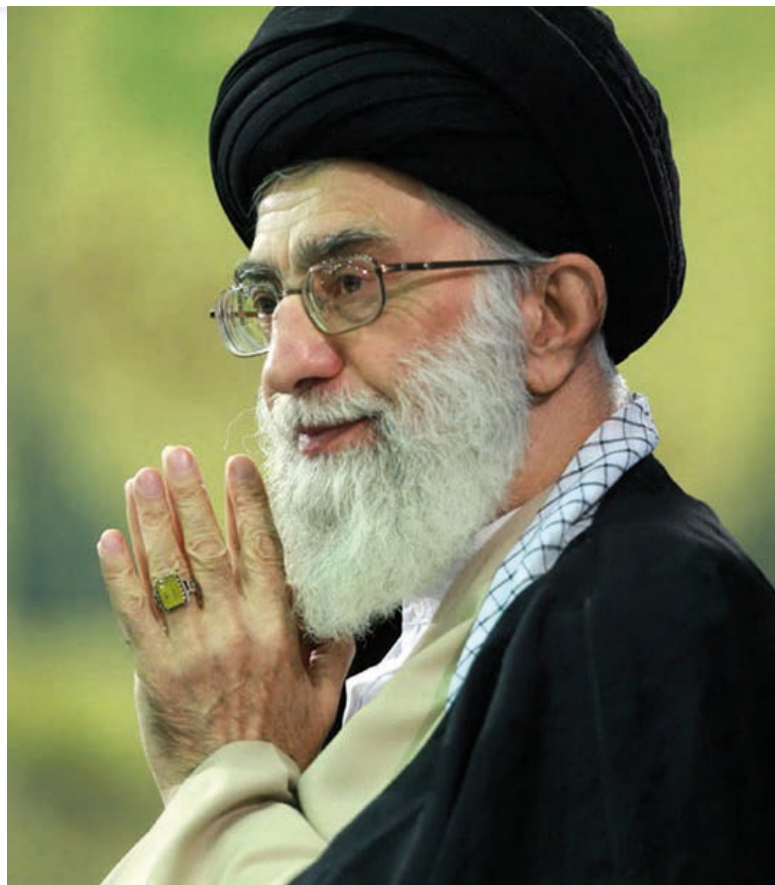
Koncem roku 2017 a počátkem letošního roku se v Íránu dějí události, jež jsou snad srovnatelné s událostmi roku 1979, dnes nazývané íránskou islámskou revolucí, případně také s událostmi z roku 2009, kdy Íránci protestovali proti znovuzvolení Mahmúda Ahmadínežáda. Nynější demonstrace jsou vyvolány nikoli (zmanipulovanými) prezidentskými volbami, nýbrž špatnou hospodářskou situací. Íránci především chtějí vidět konkrétní důsledky drobného otepření vztahů se Západem, ke kterému došlo po uzavření dohody ohledně jaderného programu země, s čímž souviselo uvolnění hospodářských sankcí vůči Íránu. Výsledky se však zatím nedostavily.

Z požadavků na lepší životní úroveň se postupně staly celostátní, nikoli pouze teheránské, protesty proti konzervativnímu režimu, zkorumpovanému právnímu systému i proti samotnému ájatolláhovi Chameneímu. Obyvatelům Íránu navíc vadí, že je politický systém postaven na klientelistických základech a vesměs je velmi zkorumpovaný.

Na protesty reagoval ájatolláh Chameneí, nejen duchovní, ale i politická autorita, který ve svém prohlášení uvedl, že protesty jsou podporované materiálně i finančně nepřáteli Íránu. Evidentně mířil opět na tradiční nepřátele režimu, tedy Spojené státy americké, Izrael a další západní země. Nebylo tedy možné očekávat, že by režim nějak ustoupil.

Jak udržet režim

Íránská vláda proti protestům zakročila silou a došlo k řadě úmrtí. Tradičně byla blokována i sociální média a další způsoby komunikace mezi obyvateli. Důvodem blokace tzv. alternativních mediálních kanálů a sociálních sítí je jistě také udržení si monopolu v otázce informování o protestech. Státní média totiž informovala pouze o nízkém počtu mrtvých protestujících a například o tom, že Revoluční gardy nepoužívaly zbraně, ale pouze preventivně zatýkaly protestující, aby tak zabránily šíření nepokojů.

Ájatolláh Chameneí [1]

Íránští představitelé ignorovali výzvy, aby vedli s protestujícími dialog a aby se tak snažili situaci řešit nenásilně. Podle dostupných zpráv byly protesty nakonec potlačeny a režim byl tedy opět úspěšný v souboji se svou opozicí. Důvodem úspěchu stávajícího uspořádání bylo kromě použití síly a dalších represivních prostředků zřejmě i to, že do ulic vyšly též davy podporovatelů režimu. Ten díky nim získal na legitimitě. Protesty však jistě budou probíhat znovu a násilná reakce režimu se zřejmě bude opakovat také. Aktuální otázkou nicméně je, jak režim naloží s těmi, kteří se na posledních protestech podíleli.

Zdroje

ČTK. *Protesty v Íránu podle ministerstva nepřežilo 25 lidí*. ČTK. 14. ledna 2018 (<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/protesty-v-iranu-podle-ministerstva-neprezilo-25-lidi/1573070>).

Slezáková, Magdaléna. *Josef Kraus: „Pryč s islámskou republikou!“ Íránci překypují frustrací, ale v ulicích selžou, obává se expert*. iRozhlas. 3. ledna 2018 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/islamska-republika-iran-protivladni-protesty-demonstrace-rezim-chamenei-rouhani_1801030615_mls).

Strobel, Warren; Mohammed, Arshad. *As protests rage in Iran, Trump's Iran policy faces sanction test*. Reuters. 3. ledna 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-iran-rallies-usa-trump/as-protests-rage-in-iran-trumps-iran-policy-faces-sanctions-test-idUSKBN1ES02I>).

Fotografie

[1] Ájatolláh Chameneí, autor: Seyedkhan, zdroj: Wiki, public domain, CC-BY-SA-4.0,3.0,2.5,2.0,1.0.

Světové ekonomické fórum 2018 a lidská práva

Ján Filip Brenkus

V lednu se konalo světové ekonomické fórum v Davosu, jehož ústředním tématem bylo Vytvoření sdílené budoucnosti v roztržitém světě. Fórum, kterého se zúčastnilo více než 2500 politiků a představitelů různých odvětví hospodářství, si klade za cíl spolupracovat při řešení globálních politických, ekonomických a sociálních problémů.

Součástí fóra byla i plenární událost pod názvem Postavení se za společenský pokrok, ve kterém se řešila problematika korporátního aktivismu za zlepšení občanských svobod a lidských práv.

Fóru předcházela výroční zpráva mezinárodní nevládní organizace Oxfam, která ukázala, že polovina světové populace nedostala žádný podíl na celkovém bohatství vytvořeném globálně v roce 2017. Podle zprávy namísto toho loni miliardáři zvýšili své bohatství o 762 miliard dolarů, dost na to, aby skoncovali s „celosvětovou extrémní chudobou více než sedmkrát“.

Kromě zprávy Oxfamu bylo před fórem vydáno doporučení z kanceláře Vysokého komisaře OSN pro lidská práva, v němž Anita Ramasastry, vedoucí pracovní skupiny pro byznys a lidská práva, řekla: „Zařazení lidskoprávních cílů do politického a ekonomického rozhodování je klíčovým, pokud ekonomické reformy mají správně vymýtit populismus, světové nepokoje, čelit klimatickým změnám a nerovnostem.“ Lidskoprávní experti OSN zejména zdůraznili, že vlády a podniky musí jednat v souladu s Obecnými zásadami OSN pro podnikání a lidská práva, respektováním práv pracovníků v rámci dodavatelských řetězců a vyhnout se obchodním operacím, které způsobují nebo přispívají k nepříznivým vlivům na lidská práva.

Součástí fóra bylo i tradiční předání křišťálové ceny za práci v oblasti povědomí o lidských právech. Sir Elton John, který dostal ocenění za jeho charitativní činnost v boji proti AIDS, během svého projevu kritizoval nerovnosti ve světě a zdůraznil potřebu změny. Dalšími oceněnými byli herečka Cate Blanchett za její práci s uprchlíky i herec Shahrukh Khan za jeho práci v otázce povědomí lidských práv žen a dětí v Indii.

Prezident Argentiny Mauricio Macri [1]

Zdroje

- Business-humanrights.org. *World Economic Forum Annual Meeting Davos 2018: Spotlight on business & human rights*. 2018. business-humanrights.org. 26.1.2018, (<https://business-humanrights.org/en/world-economic-forum-annual-meeting-davos-2017-spotlight-on-business-human-rights>).
- United Nation New Centre. *Bring human rights to discussion tables and into decisions at Davos, UN experts urge*. United Nation New Centre. 26.1.2018, (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=58473#.Wm3ov6inHIU>).
- World Economic Forum. 2018. *Standing Up for Social Progress*. 26.1.2018, (<https://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2018/sessions/standing-up-for-social-progress>).
- Reuters. *Davos elite tap Cate Blanchett, Elton John, Shah Rukh Khan for human rights awards*. Reuters. 26.1.2018, (<https://www.reuters.com/article/us-davos-meeting-crystal-awards/davos-elite-tap-cate-blanchett-elton-john-shah-rukh-khan-for-human-rights-awards-idUSKBN1FB2WA>).

Fotografie

- [1] Prezident Argentiny Mauricio Macri, autor: Casa Rosada (Argentina Presidency of the Nation), zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.5 AR.

4) Česká republika a lidská práva

Připravila Lucie Nechvátalová

Když soudy nechtějí rozhodovat o svéprávnosti

Laura Haiselová

Rekodifikace soukromého práva přinesla významné změny také v přístupu ke svéprávnosti. Soudy mají nyní povinnost znovu rozhodnout o všech osobách, jejichž svéprávnost byla omezena dle starší právní úpravy. Během tohoto rozhodování se mezi soudy objevil nežádoucí trend, který vedl až k několika nálezům Ústavního soudu.

Občanský zákoník účinný od 1. ledna 2014 přinesl podstatné změny v oblasti rozhodování o omezování svéprávnosti. V duchu současných poznatků medicíny, psychologie a v souladu s rozvojem lidských práv a důrazem na lidskou důstojnost současný občanský zákoník nepočítá s možností zbavení svéprávnosti. Cílem nové úpravy je co možná největší zapojení osob omezených ve svéprávnosti do rozhodování o jejich vlastních záležitostech. Tomuto cíli napomáhají také nové instituty jako podpůrná opatření nebo povinnost soudu osobu omezovanou ve svéprávnosti vždy zhlédnout.

I přes zmíněný posun je odborná veřejnost kritická ohledně jeho souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením. Dle jejího čl. 12 totiž mají osoby se zdravotním postižením, na rovném základě s ostatními, právní způsobilost ve všech oblastech života. I omezování svéprávnosti lze tedy dle některých považovat za rozporné s mezinárodními závazky České republiky.

Podstatným požadavkem občanského zákoníku je také přezkum situace všech osob zbavených nebo omezených ve způsobilosti k právním jednáním (dnes svéprávnosti) dle starší právní úpravy. K tomuto přezkumu mělo podle občanského zákoníku dojít během tří let od jeho účinnosti, tedy do konce roku 2016. Tato lhůta byla kvůli velké náročnosti tohoto úkolu první novelou občanského zákoníku prodloužena o dva roky.

Plošný přezkum omezování svéprávnosti se týká 36 000 osob a probíhá od začátku roku 2014. Praxe

Osoby omezené ve svéprávnosti potřebují podporu svých blízkých [1]

obecných soudů v těchto přezkumech má mnoho zajímavých aspektů. Při přezkumu omezování svéprávnosti došlo v několika skutkově velmi podobných případech k nesprávnému postupu obecných soudů, kterým se nakonec zabýval i Ústavní soud.

Nabytí svéprávnosti po 35 letech

Případy, které se dostaly před Ústavní soud, měly velmi podobný vývoj. Pro ilustraci můžeme použít jeden z nich: Soud prvního stupně rozhodoval o pokračování omezení svéprávnosti ženy, narozené v roce 1952, která byla posledních 35 let zbavena svéprávnosti. Dle znaleckého posudku vypracovaného pro účely řízení byla tato žena postižena mentální retardací na pomezí lehkého a středně těžkého pásma. Posuzovaná žena navíc dle znalce

nabyté dovednosti spíše ztrácela. Poruchu posuzované ženy znalec vyhodnotil jako vrozenou, stálou, neměnnou a léčebně neovlivnitelnou. Žena v podstatě celý život strávila v ústavní péči, své záležitosti nebyla schopna obstarat a dle znalce by si samostatným jednáním mohla přivodit závažnou újmu.

Soud prvního stupně, i přes skutečnosti popsané znaleckým posudkem, posuzované ženě přiznal plnou svéprávnost. Proti tomuto rozhodnutí se odvolal opatrovník posuzované ženy, tedy obec. Odvolací soud v tomto řízení jmenoval posuzované ženě kolizního opatrovníka, neboť dle jeho názoru došlo u obce jakožto veřejného opatrovníka ke střetu zájmů. Tento kolizní opatrovník posléze vzal zpět odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Posuzovaná žena tedy zůstala plně svéprávnou a odvolací soud se rozhodnutím meritorně nezabýval. Obec podala ústavní stížnost proti usnesení o zastavení odvolacího řízení.

Hodnocení Ústavním soudem

Ústavní soud hodnotil tento postup odvolacího soudu jako protiústavní, konkrétně v rozporu s právem na spravedlivý proces. Podle Ústavního soudu došlo

v daném případě k odepření spravedlnosti ze strany odvolacího soudu. Celý průběh řízení působil dle Ústavního soudu dojmem cílené snahy vyhnout se meritornímu projednání odvolání.

Navíc Ústavní soud při této příležitosti poznamenal, že nelze vždy vycházet z předpokladu, že primárním zájmem dotčené osoby je vždy omezení svéprávnosti v co možná nejnížší míře. Podle Ústavního soudu nelze rozhodnutí o (ne)omezení svéprávnosti založit ani na tom, že v podmínkách, ve kterých posuzovaná osoba žije v době rozhodování, jí nehrozí ani bez omezení svéprávnosti fakticky žádná újma.

Nelze tedy ani tvrdit, že nemohlo dojít k zásahu do práv člověka, pokud nebylo řádně přezkoumáno rozhodnutí, kterým mu byla přiznána plná svéprávnost. Obecné soudy jsou především povinny citlivě zkoumat okolnosti každé konkrétní věci a přistoupit právě k takovému omezení svéprávnosti, které je v nejlepším zájmu daného člověka. Zde se samozřejmě nabízí otázka, zda může být jakékoli omezení svéprávnosti v zájmu člověka a zda by nebylo vždy žádoucí nalézt jiná podpůrná opatření.

Bude zajímavé sledovat další praxi obecných soudů i Ústavního soudu pokud jde o omezování svéprávnosti.

Ilustrační foto [2]

Podpis smlouvy [3]

nosti, resp. jeho přezkum dle občanského zákoníku. Ústavní soud může čerpat inspiraci z rozsáhlé judikatury Evropského soudu pro lidská práva, který mnohokrát vyjádřil svůj negativní názor zejména na excesivní omezování svéprávnosti bez řádného dokazování. Evropský soud pro lidská práva jako interpretační pomůcku ve věcech svéprávnosti používá doporučení Výboru ministrů Rady Evropy o „Principech právní ochrany dospělých, jejichž právní způsobilost je omezena“. Tento dokument mimo jiné zdůrazňuje právě důležitost kontroly a možnosti odvolání se ve věcech omezování svéprávnosti. Dále bude zajímavé, jakým způsobem se Ústavní soud vypořádá s případnou námitkou, že omezování svéprávnosti dle občanského zákoníku je v rozporu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

Tento článek byl zpracován s podporou finančních prostředků Univerzity Karlovy, SVV č. 260 359, na rok 2018.

Zdroje

- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1580/16.
 Nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 866/16-2.
 Nález Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1583/16.
 Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1584/16.
 Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony, č. 460/2016 Dz.
 Evropský soud pro lidská práva. *Shtukaturov proti Rusku*, rozsudek ze dne 27. 3. 2008, č. 44009/05.
 Rada Evropy. 1999. *Recommendation on Principles Concerning the Legal Protection of Incapable Adults*. Štrasburk: Council of Europe Publishing ([https://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/texts_and_documents/Rec\(99\)4E.pdf](https://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/texts_and_documents/Rec(99)4E.pdf)).
 Kratochvíl, Jan. 2012. Kapitola XVIII [Právo na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 EÚLP)]. In: Kmec, Jiří, Kosař, David, Kratochvíl, Jan a Michal Bobek. *Evropská úmluva o lidských právech*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 863.

Fotografie

- [1] Osoby omezené ve svéprávnosti potřebují podporu svých blízkých, zdroj: stevepb, Pixabay, CC0 Creative Commons.
 [2] Ilustrační foto, zdroj: StockSnap, Pixabay, CC0 Creative Commons.
 [3] Podpis smlouvy, zdroj: Free-Photos, Pixabay CC0 Creative Commons.

Údajné nedostatky v spôsobe registrácie kandidátov na prezidenta ČR

Lukáš Novák

Terezie Holovská spochybnila registráciu piatich kandidátov na post prezidenta ČR. S návrhom na zrušenie ich registrácie sa po zamietavom stanovisku Najvyššieho správneho súdu obrátila na Ústavný súd ČR, ten však jej ústavnú sťažnosť takisto odmietol z dôvodu nedostatočnej aktívnej legitímácie.

Potom čo podnikateľka a bývalá vicestarostka Prahy 8 Terezie Holovská nezískala dostatočnú podporu poslancov na to, aby mohla kandidovať do prezidentského úradu, obrátila sa na Najvyšší správny súd (ďalej len NSS), pričom tvrdila, že registrácia piatich prezidentských kandidátov (konkrétne Petra Hanniga, Marka Hilšera, Jiřího Hynka, Vratislava Kulhánka a Mirka Topolánka) nie je v súlade so zákonom a ich registrácia by teda nemala byť platná.

Podľa § 21 zákona o voľbe prezidenta republiky a o zmene niektorých zákonov môže kandidátnu listinu podať najmenej 20 poslancov alebo najmenej 10 senátorov, prípadne každý občan starší ako 18 rokov, ktorého návrh podporí svojimi podpismi minimálne 50 000 občanov.

Terezie Holovská videla problém v tom, že niektorí poslanci či senátori vyslovili svoju podporu viac ako jednému kandidátovi. V prípade spomínanej päťice kandidátov po odčítaní viacnásobných hlasov nemali títo kandidáti potrebný počet podpisov poslancov či senátorov a ich kandidátna listina tak nespĺňala podmienky registrácie.

NSS návrh Terezie Holovskej zamietol z dôvodu chýbajúcej aktívnej legitímácie na podanie takejto sťažnosti. Dôvodom bol fakt, že Holovská sa pred súdom nedovoľovala vlastnej registrácia do prezidentských volieb, ale len spochybnila kandidatúru ďalších uchádzačov.

Povedané na okraj

Volebný senát vo svojom uznesení poskytol nad rámec odôvodnenia svoj pohľad na otázku, či ten istý poslanec alebo senátor môže navrhnúť viacero

Standarta prezidenta ČR [1]

kandidátov na prezidenta republiky. V tejto časti súd vytýka Ministerstvu vnútra ČR rozdielne stanoviská k tomu istému problému. V roku 2013, teda pred prvou priamou voľbou prezidenta, ministerstvo jasne tvrdilo, že každý poslanec či senátor môže podporiť len jedného kandidáta. Pred prezidentským voľbami 2018 však ministerstvo zmenilo svoj výklad a pripustilo možnosť podpory viacerých kandidátov. S týmto názorom NSS nesúhlasí a upozorňuje, že bez limitu počtu hlasov, ktoré môžu poslanci udeliť kandidátom, by mohlo dôjsť k tomu, že zákonodarný zbor vyšle do boja o Hrad veľký počet kandidátov. Ohrozila by sa tak účelnosť zákonných podmienok podania kandidátnej listiny, ktorých hlavným zmyslom je, o.i., práve zabrániť prílišnému počtu kandidátov.

Názor Ústavného súdu

Potom čo Terezie Holovská neuspela pred NSS, obrátila sa so svojou sťažnosťou na Ústavný súd

Nejvyšší správní soud ČR [2]

tvrdiac, že NSS svojím uznesením zasiahol do jej základných práv, najmä práva na spravodlivý proces a práva na zákonného sudcu.

Stážovateľka sa nestotožnila s rozhodnutím NSS, podľa ktorého nebola oprávnená návrh v danej veci podať, a svoju argumentáciu oprela najmä o predchádzajúce uznesenie NSS z 13. decembra 2012 vo veci Kesner II. Holovská poukázala na skutočnosť, že v obdobnej situácii NSS uznal Ing. Jiřímu Kesnerovi aktívnu legitímáciu k podaniu podobného návrhu.

Plénum Ústavného súdu uznalo postup NSS, keď poukázal, že návrh Ing. Jiřího Kesnera sa svojou podstatou líši od návrhu Terezie Holovskej, za správny. Hlavný rozdiel spočíval v tom, že Kesner súdne napadol rozhodnutie Ministerstva vnútra o odmietnutí i jeho kandidátnej listiny, a teda existovala (i keď len hypotetická) šanca na zaregistrovanie jeho kandidátnej listiny. Na rozdiel od toho Terezie Holovská nenapadla odmietnutie svojej registrácie, ale domáhala sa zrušenia registrácie ostatných kandidátov. Ústavný súd teda súhlasil s názorom NSS, že navrhovateľka nebola aktívne legitímovaná podať návrh na súdne preskúmanie registrácie kandidátnych listín.

Kritika na Najvyšší správny súd

Ústavný súd sa na záver vyjadril kriticky k časti uznesenia NSS, v ktorom sa vyjadruje k meritu veci. V danej procesnej situácii to Ústavný súd považoval za neprípustné. K tejto kritike sa však nepripojili všetci ústavní sudcovia. Vojtěch Šimíček, Ludvík David, Jaroslav Fenyk a Kateřina Šimáčková v odlišnom stanovisku naopak tvrdili, že i Ústavný súd sa mal vyjadríť k otázke, či poslanci a senátori môžu podporiť viacero kandidátov, a vyvrátiť tak vzniknuté pochybnosti.

Terezie Holovská sa po opakovanom neúspechu pred Ústavným súdom vyjadrila pre ČT, že je z celého výsledku nesmierne sklamaná a označila ho za „absolútne pohrdanie českými ľuďmi“. Jedným dychom zároveň dodala, že prípad nepovažuje za skončený, a je odhodlaná obrátiť sa na NSS opäť po uskutočnení volieb prezidenta ČR, kedy už bude mať aktívnu legitímáciu na podanie návrhu.

Zdroje

ČT24. 3. ledna 2017. *Ústavní soud odmítl stížnost na vícenásobné podpisy. Do volby prezidenta jde všech devět kandidátů.* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2350390-ustavni-soud-odmitl-stiznost-kvuli-vicenasobnym-podpisum-volby-prezidenta-se-zucastni>).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 1. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 46/17.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 12. 2017, č. j. Vol 84/2017-175.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 12. 2012, č. j. Vol 7/2012-69.

Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky).

Fotografie

[1] Standarta prezidenta ČR, autor: David Sedlecký, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0.

[2] Nejvyšší správní soud ČR, autor: Ben Skála, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0,2.5,2.0,1.0.

[3] Pražský hrad, autor: Ralf Gervink, Pixabay, CC0.

Pražský hrad [3]

Ombudsmanka nově monitoruje naplňování závazků plynoucích z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

Barbora Antonovičová

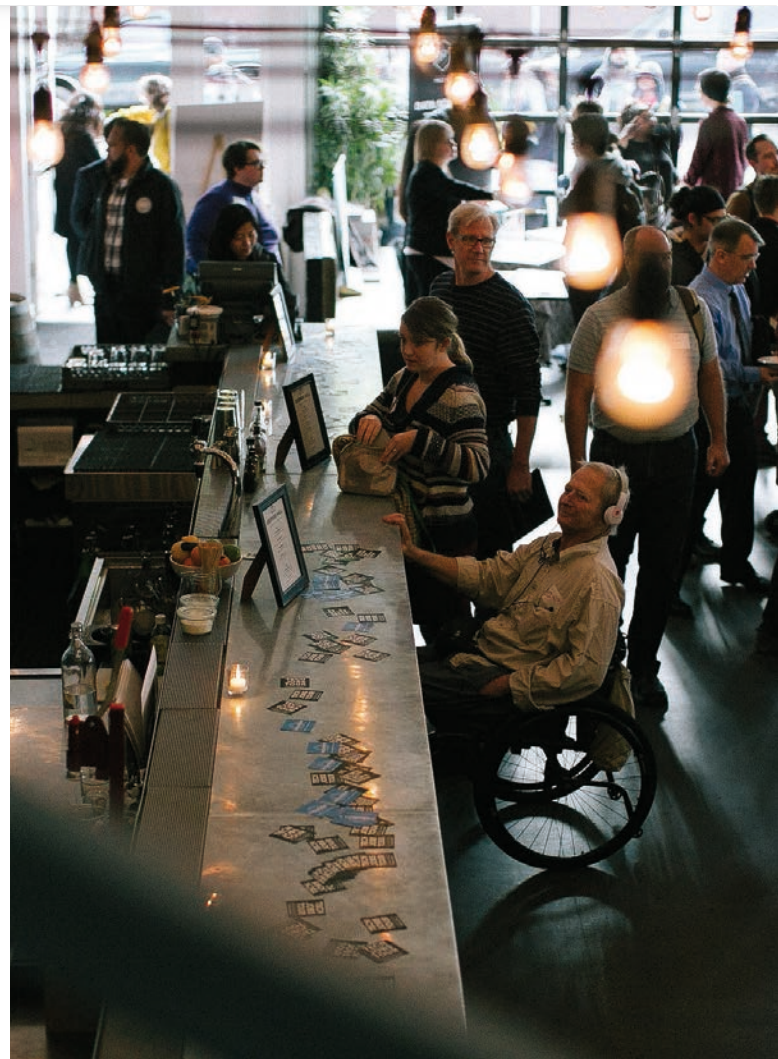
V lednu 2018 došlo k rozšíření pravomocí ombudsmanky, která se stala národním monitorovacím orgánem Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. V rámci její Kanceláře za tímto účelem vznikl nový Odbor ochrany práv osob se zdravotním postižením a také Poradní orgán, jehož členy budou osoby se zdravotním postižením a jejich zástupci, s nimiž bude ombudsmanka a nový odbor úzce spolupracovat.

Krátce o Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením a jejím Opčním protokolu

Osoby se zdravotním postižením byly dlouho jednou z největších minorit, která neměla ochranu svých práv v historii nijak uceleně zakotvenou. Z tohoto důvodu byla vytvořena na půdě OSN v roce 2006 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (dále jen „Úmluva“). Tato Úmluva byla již detailně rozebrána v minulém čísle (viz Bulletin prosinec 2017, s. 36).

Vhodné je však zdůraznit minimálně to, že zdravotní postižení Úmluva pojímá novátorsky, neposkytuje jeho neměnnou definici, ale popisuje ho jako stále se vyvíjející pojem z toho důvodu, aby bylo možné reagovat na vznik nových omezení v závislosti na změnách ve společnosti.[1] Úmluva obsahuje také demonstrační výčet základních zásad, na kterých spočívá, a to respekt k přirozené důstojnosti a osobní nezávislosti, princip nediskriminace, plné a účinné zapojení a začlenění do společnosti, respekt k odlišnosti, rovnost příležitostí, přístupnost a rovnoprávnost mužů a žen včetně zvláštní ochrany dětí se zdravotním postižením.

Na tomto místě je důležité se zmínit o tom, jakým způsobem je žádoucí o těchto lidech mluvit. K tomu se váže koncept „person first“, který znamená, že tyto osoby mají být nazývány takovým způsobem, že by vždy měl být na prvním místě *člověk*. Tedy je vhodné používat označení *člověk se zdravotním postižením*, a nikoli zdravotně postižený. Daná osoba

Vozíčkář v kavárně [1]

je vždy v první řadě člověkem a to, že má zdravotní postižení, je pouze jeden z jejích mnoha znaků.

K Úmluvě patří také její Opční protokol, který zakotvuje Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením, jenž kontroluje plnění Úmluvy na mezinárodní úrovni. Jednotlivci a jejich skupiny se na něj mohou obrátit, pokud se domnívají, že stát porušil závazky dané Úmluvou, avšak až po vyčerpání všech vnitrostátních prostředků ochrany. Česká republika tento Opční protokol podepsala současně s Úmluvou, ale dosud jej neratifikovala. Důvodů může být více, nicméně jako jeden z nich se jeví i obava z velkého množství stížností, které by mohly proti České republice k Výboru směřovat.

Nezávislý monitorovací systém podle článku 33 odst. 2 Úmluvy

Tato Úmluva je specifická tím, že přesně definuje povinnosti států v oblasti kontroly reálného naplño-

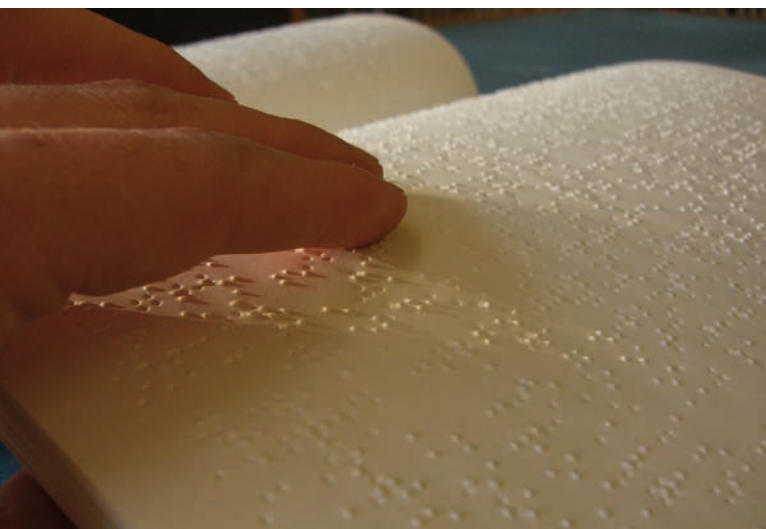
vání práv z ní plynoucích na vnitrostátní úrovni. Bez toho by požadovaná opatření měla jistě jen mizivý reálný dopad na život lidí se zdravotním postižením. Za tímto účelem byl do Úmluvy zařazen článek 33. Ten v prvním odstavci požaduje zřízení jednoho či více kontaktních míst na vládní úrovni, ve druhém zřízení nezávislého monitorovacího mechanismu na vnitrostátní úrovni a ve třetím aktivní a efektivní zapojení samotných osob se zdravotním postižením a organizací, které je zastupují, do celého procesu.[2]

Požadavek odstavce 2 článku 33 ustanovit nezávislý monitorovací mechanismus na národní úrovni ke kontrole mezinárodních závazků je poměrně ojedinelý. Jeho úkolem je slovy Úmluvy podporovat, chránit a monitorovat práva osob se zdravotním postižením. Konkrétně jde především o tyto aktivity:

- vyhodnocování postavení osob se zdravotním postižením ve společnosti a provádění výzkumů
- vydávání doporučení, zpráv a prosazování plnění těchto práv
- osvětová činnost pro různé skupiny lidí – veřejnost, odborníci, sociální pracovníci, osoby se zdravotním postižením atd.
- připomínkování návrhů právních předpisů týkající se této problematiky
- komplexní spolupráce se všemi subjekty na efektivním provádění závazků daných Úmluvou
- mezinárodní spolupráce

Úmluva nestanovuje, jakou konkrétní podobu má monitorovací mechanismus mít. Jeho součástí však musí být minimálně jeden nezávislý orgán. Jako celek musí mít za cíl podporovat, ochraňovat a monitorovat plnění práv a povinností plynoucích z Úmluvy s tím, že proces jeho ustanovení a následné činnosti by měl respektovat Pařížské principy [3].

Braillovo písmo [2]

Dítě s kochlerárním implantátem [3]

Monitorovací systémy v jednotlivých státech se tedy mohou svým složením velmi lišit. Může se jednat pouze o jeden orgán nebo jich může být vyšší počet a úkoly monitorovacího systému budou tak vykonávat ve spolupráci. Pro účely monitorování lze zřídit nový samostatný orgán či o tyto kompetence rozšířit pravomoci stávající instituce. To, jaký druh a typ monitorovacího mechanismu zvolí jednotlivé státy, tedy ve velké míře závisí na jejich vnitřním uspořádání, případně na existenci lidskoprávních institucí.

Ombudsmanka jako monitorovací orgán Úmluvy v České republice

Debata o tom, kdo by měl v České republice vykonávat funkci monitorovacího mechanismu Úmluvy a jaký jeho typ by byl nejvhodnější, trvala velmi dlouhou dobu. Za jeho dosavadní neexistenci byla Česká republika mnohokrát kritizována na mezinárodní úrovni. Nakonec vznikla shoda na tom, aby tato monitorovací pravomoc byla přidělena ombudsmanovi, nicméně projednání potřebné legislativní změny zákona o Veřejném ochránci práv bylo problematické. To vedlo k tomu, že předmětná novela tohoto zákona č. 198/2017 sb. byla schválena a vyhlášena ve Sbírce zákonů teprve v červenci 2017 (s účinností od ledna 2018). Monitorovací orgán Úmluvy tak vznikl až osm let po té, co Česká republika Úmluvu ratifikovala.

Za účelem monitorování Úmluvy byl v rámci Kanceláře veřejného ochránce práv vytvořen nový Odbor ochrany práv osob se zdravotním postižením. Na ochránkyni se s žádostí o radu nebo s podnětem mohou obrátit všichni včetně organizací hájících

Sportovci se zdravotním omezením [4]

práva osob se zdravotním postižením. Nový odbor se bude zabývat zejména tématy s obecnějším dopadem. Jako monitorovací orgán Úmluvy bude také vykonávat všechny výše zmíněné činnosti pro zlepšení postavení těchto osob. Ochrádkyně se v rámci monitorování bude zabývat systematickým sledováním toho, zda jsou práva zakotvená v Úmluvě respektována a reálně naplňována.

Jednou z prvních aktivit ochrádkyně bude uskutečnění několika setkání po celé České republice s osobami se zdravotním postižením, organizacemi hájícími jejich práva a zástupci krajů za účelem představení odboru a diskuze o aktuálních tématech. V průběhu setkání budou moci účastníci nominovat členy do Poradního orgánu. Cílem setkání je společně s účastníky vymezit priority, kterými by se ochrádkyně měla v rámci nové působnosti zabývat. První setkání je naplánováno v polovině února 2018 v Brně.

Dále se pracuje na tvorbě indikátorů pro vybrané články Úmluvy, pomocí kterých bude možné zjistit počáteční stav naplňování práv této skupiny osob a také později měřit pokrok.

Ochrádkyně bude úzce spolupracovat s ustanoveným jedenáctičlenným Poradním orgánem, v němž budou zasedat osoby se zdravotním postižením, jejich zástupci či experti na tuto problematiku. Tento orgán v součinnosti s ochrádkyní bude dohlížet na plnění závazků plynoucích z Úmluvy, doporučovat ochrádkyni priority v této oblasti, připomínkovat návrhy zákonů a vykonávat další související činnosti. Jeho existence naplňuje požadavek článku 33 odst. 3 Úmluvy na zapojení občanské společnosti do procesu monitorování.

Jak to vypadá v zahraničí?

Stejně řešení pro monitorování Úmluvy jako Česká republika zvolilo i Polsko, které splnilo tuto povinnost zřízením nového oddělení Kanceláře polského ochránce práv a byla vytvořena i Komise osob se zdravotním postižením jako poradní orgán. Polský ochránce práv má však širší pravomoci v rámci vystupování před soudy. Může před nimi jednat a zastupovat jednotlivce či podat návrh na přezkoumání zákona.

Chlapec s Downovým syndromem [5]

Chorvatsko naproti tomu k monitorování Úmluvy ustanovilo zvláštního ombudsmana pro osoby se zdravotním postižením, kterým se stala právnička s tetraplegií. Tato instituce se zabývá komplexně právy osob se zdravotním postižením, řeší jak podněty jednotlivců, tak systémové problémy s cílem odstranit diskriminaci. Ombudsmanka se nemůže přímo účastnit soudního řízení, ale může např. podat státnímu zástupci stížnost na možnou diskriminaci.

V Rakousku k tomuto účelu vznikla samostatná Monitorovací komise se sedmi členy, kteří jsou navrhováni Rakouskou národní radou zdravotně postižených, a do funkce je jmenuje Spolkové ministerstvo sociálních věcí na dobu čtyř let. Čtyři členy v ní mají organizace zastupující tyto osoby, jednoho akademická obec, jednoho lidskoprávní organizace a jednoho nevládní organizace pro výzkum. Komise nepřijímá jednotlivé podněty ohledně diskriminace,

radí ale lidem ohledně podání oficiální stížnosti pro porušení Úmluvy k Výboru.

Dánsko a Nový Zéland mají monitorovací mechanismus složený ze tří orgánů – jde o Institut pro lidská práva, ombudsmana a Radu pro zdravotní postižení. Vedoucím orgánem je Institut pro lidská práva, který svou činností plní všechny tři základní složky práce monitorovacího orgánu. Ombudsman pak vyřizuje individuální podněty a Rada pro zdravotní postižení zapojuje do celého procesu občanskou společnost. Tato forma monitorovacího mechanismu je ze všech uvedených nejkompaktnější a ke kvalitě jeho činnosti může přispět i nutnost vzájemné spolupráce mezi institucemi.

Možností, jak lze kontrolovat naplňování Úmluvy, je mnoho, zde byly uvedeny jen vybrané příklady. Pro Českou republiku je nyní zásadní, aby náš monitorovací orgán efektivně pracoval na postupném odstraňování fyzických i sociálních bariér ve společnosti tak, aby v ideálním případě nebyl v budoucnu vůbec potřeba.

Zdroje

Antonovičová, Barbora. 2017. *Závazky plynoucí z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a jejich monitorování v ČR a vybraných státech (diplomová práce)*. Brno: Masarykova univerzita (https://is.muni.cz/th/406042/pravf_m/).

Informace z Odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením, kde autorka působí jako právnička.

Poznámky

- [1] Preambule, písmeno e) Úmluvy.
- [2] Článek 33 odstavec 2 Úmluvy.
- [3] Pařížské principy jsou principy týkající se vytváření a fungování národních institucí pro lidská práva. Jejich základní myšlenkou bylo sjednotit fungování organizací zabývajících se ochranou lidských práv v jednotlivých státech. V jejich rámci došlo k vymezení základních principů činnosti organizací tak, aby byla zajištěna srovnatelná úroveň jejich práce napříč jednotlivými státy.

Fotografie

- [1] Vozíčkář v kavárně, autor: Tech Jobs Tour, zdroj: Flickr.com, CC BY-SA 2.0.
- [2] Braillovo písmo, autor: Jason Pearce, zdroj: Flickr.com, CC BY-NC-SA 2.0.
- [3] Dítě s kochlerárním implantátem, autor: Bjorn Knetsch, zdroj: Wikipedia Commons, Creative Commons Attribution 2.0 Generic.
- [4] Sportovci se zdravotním postižením, autor: Lance Cpl. Corey Dabney, zdroj: Flickr.com, CC BY 2.0.
- [5] Chlapec s Downovým syndromem, autor: Vanellus Foto, zdroj: Wikipedia Commons, Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported.

Kontakt nezletilých dětí s vězněnými rodiči z pohledu nejlepšího zájmu dítěte a práv rodičů

Kristýna Šulková

Ústavní soud svým prosincovým nálezem rozhodl o zrušení části rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, který omezil styk stěžovatele s dcerou z důvodu jeho umístění do vazby na pouhý písemný kontakt, ačkoliv dcera ještě neuměla číst ani psát. Lze tedy v takovém případě mluvit o respektování práva na rodinný život a nejlepšího zájmu dítěte?

Stěžovatel bolivijského původu, který pobýval ve Švédsku, nějakou dobu udržoval partnerský vztah se ženou, která pocházela z České republiky. Po narození jejich dítěte zkusili žít společně ve Švédsku, nicméně matka se po určité době přestěhovala s dítětem zpět do České republiky. Následně stěžovatel žil střídavě ve Švédsku a České republice po dobu jednoho roku, přičemž se v roce 2013 přestěhoval do České republiky, aby mohl pečovat o svou dceru.

Matka dítěte vznesla požadavek na přiznání dcery do její výlučné péče. Naproti tomu stěžovatel žádal střídavou péči. Po sérii rozhodování o předběžných opatřeních bylo nakonec rozhodnuto o oprávnění stěžovatele stýkat se s nezletilou dcerou každou sudou středou a každý lichý víkend. V důsledku dlouhodobých sporů o střídavou péči stěžovatel v dubnu 2016 nepředal nezletilou její matce a emailem jí oznámil, že dceru bere na prázdniny, přičemž po dobu 10 měsíců cestoval s dcerou po světě a navštěvoval s ní členy jeho rodiny. Matka byla v této době o nezletilé informována pouze přes email a SMS zprávy.

V reakci na nežádoucí jednání stěžovatele rozhodl Okresní soud v Semilech o svěřeni nezletilé do péče matky, stanovil vyživovací povinnost a úpravu styku otce s dcerou. Stěžovatel byl v lednu 2017 zadržen ve Švédsku a předán do vazební věznice v Liberci kvůli trestnímu stíhání za zločin zavraždění, přečin únosu a zanedbání povinné výživy. Oba rodiče se proti rozsudku odvolali ke Krajskému soudu v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“).

V odvolacím řízení byla matce uložena povinnost informovat stěžovatele o nezletilé alespoň jednou

Rodičovství [1]

za tři měsíce a předávat jí korespondenci od otce, kterému bylo umožněno zaslat korespondenci maximálně čtyřikrát za měsíc, a aspoň dvakrát do měsíce zajistit písemný kontakt. Krajský soud přikročil k této formě styku otce s dcerou z toho důvodu, že otec byl vzat do vazby, nešlo tedy rozhodnout o osobním styku a uvedená forma byla v této situaci dle krajského soudu přiměřená.

Právo vězněného rodiče na styk s dítětem

Listina základních práv a svobod ve svém čl. 32 odstavci 4 stanovuje, že „péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči.“ Dále § 858 občanského zákoníku uvádí, že práva a povinnosti rodičů spočívají také v osobním styku s dítětem. Rovněž i judikatura Evropského soudu pro lidská práva a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod se vyjadřuje k rodinnému životu a stanovuje právo každého na respekt jeho rodinného a soukromého

života. Z tohoto ustanovení vyplývá nejen negativní závazek státu zdržet se nepřiměřených zásahů do rodinných vazeb, ale i pozitivní závazek přijmout opatření k zajištění práva na styk rodičů s dítětem s ohledem na důležitost zachování rodinných vazeb.

K vyloučení styku s rodičem může tedy docházet pouze ve výjimečných případech a takto závažný zásah do rodinného života musí být postaven na přesvědčivých a závažných důvodech. Důvod pro omezení styku nemůže být pouze vzetí rodiče do vazby. S ohledem na uvedené Ústavní soud považoval za nedostatečné odůvodnění krajského soudu, že „v současné situaci nelze rozhodnout o osobním kontaktu otce s nezletilou, přesto je třeba nalézt jinou formu kontaktu otce s dcerou přiměřenou okolnostem.“

Podle stanovisek veřejného ochránce práv ve věci vězeňství „je pro vězně velmi důležité udržování přiměřených kontaktů s vnějším světem.“ Může být tedy vyloučen pouze z bezpečnostních důvodů a může probíhat prostřednictvím korespondence, telefonátů či návštěv. Vězeň má právo na udržování kontaktu s rodinnými příslušníky a v jejich návštěvách mu nesmí být bráněno.

Krajský soud se však vůbec nezabýval jinými možnostmi jako telefonickým kontaktem a návštěvami, se kterými se dle předpisů vazební věznice stěžovatele počítá i u nezletilých. Způsob komunikace, který byl stanoven krajským soudem, je navíc těžce vykonatelný, neboť dcera neumí zatím číst a psát, přičemž stěžovatel s matkou dítěte komunikuje v angličtině a s nezletilou dcerou ve španělštině, kterou však neovládá matka. V daném případě tak nelze považovat korespondenci za nejvhodnější způsob komunikace.

Je v nejlepším zájmu dítěte kontakt s rodičem ve vězení?

Z konstantní judikatury Ústavního soudu plyne, že „když je činěno rozhodnutí s dopadem na konkrétní dítě, rozhodnutí vždy musí zahrnout jeho možný dopad na konkrétní dítě a z rozhodnutí musí být patrné, že byl vzat v potaz nejlepší zájem dítětem.“ Nejlepší zájem dítěte je tedy předním hlediskem při posuzování případů týkajících se dětí, tudíž se jedná o jistý interpretační princip používaný Ústavním soudem.

Dítě má právo na kontakt se svým rodičem, pokud to pro něj nepředstavuje hrozbu nebezpečí a újmy.

Z tohoto důvodu musí být zajištěny podmínky pro návštěvy věznic dětmi. K tomu Ústavní soud uvedl, že „tato povinnost není řádně splněna tehdy, jsou-li děti vystavovány pohledu vězeňských cel a vězňů, což pro ně může představovat traumatizující zážitek. Je tedy povinností státu vybudovat pro potřeby návštěv nezletilých dětí vězňů takové prostředí, které bude vstřícné k dětem a které bude vhodné pro takový kontakt mezi obviněným či odsouzeným a jeho dítětem, jenž umožní zachování a rozvíjení jejich vzájemných vztahů.“

Ústavní soud konstatoval, že odvolací soud se v tomto případě nezabýval nejlepším zájmem dítěte, neboť neposuzoval nejvhodnější variantu komunikace pro dceru stěžovatele ani její pozitivní vztah ke stěžovateli či jeho upřímný zájem o nezletilou dceru. Zejména s ohledem na jazykovou a komunikační bariéru zde měla být zvažována aspoň možnost telefonického kontaktu, jakož jedné z nejčastějších forem kontaktu vězňů s vnějším světem.

Zdroje

- Šimáčková, Kateřina. 2012. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2017, sp. zn. I. ÚS 3296/17.
- Organizace spojených národů. 2013. *Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte – o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem*. Committee on the Rights of the Children: (http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=11).
- Motejl, Otakar. 2007. „Rodina a dítě.“ In: Stanoviska veřejného ochránce práv. Ed. Petra Zdražilová. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 44-46.
- Motejl, Otakar. 2010. „Vězeňství.“ In: Stanoviska veřejného ochránce práv. Ed. Petra Zdražilová. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 112-130.
- Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
- Ústavní soud. 2018. *Respekt k rodinnému životu a nejlepšímu zájmu dětí vězněných rodičů*. Brno. (<https://www.usoud.cz/aktualne/respekt-k-rodinnemu-zivotu-a-nejlepsimu-zajmu-deti-veznenych-rodicu/>).
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Fotografie

- [1] Rodičovství, zdroj: Pxhere, Creative Commons, CC0.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Kristýna Šulková

Vnitrostátní právo

- Balog, B.: Judicial review of parliamentary rules. *Právní obzor* 6/2017.
- Burešová, K.: Nejlepší zájem dítěte z jiného úhlu. Nad kritikou nálezu Ústavního soudu ve věci uznání kalifornského rodičovského statusu stejnopohlavního manžela. *Právní rozhledy* 1/2018.
- Kandová, K.: K některým aktuálním hmotněprávním a procesním konsekvencím § 12 odst. 2 TrZ. *Trestněprávní revue* 1/2018.
- Král, T.: Omezení práva na informace o rozhodovací činnosti soudů. *Jurisprudence* 6/2017.
- Lavický, P.- Kotásek, J.: Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ. *Právní rozhledy* 1/2018.
- Matocha, J.: Nemajetková újma způsobená průtahy ve správním řízení. *Bulletin advokacie* 11/2017.
- Pulkrábek, Z.: Znovu a trochu jinak o dokazování negativních skutečností. *Právní rozhledy* 1/2018.
- Nemeškalová, R. A.: Objektivní test nestrannosti v případech vztahu soudce k účastníkům řízení a jejich zástupcům. *Jurisprudence* 6/2017.
- Stauber, J.: Institutionalization of Nationalized Party System: The Czech Case. *Acta Politologica* 3/2017.
- Šuk, P.: Ingerence soudů do vnitřních poměrů obchodních korporací. *Bulletin advokacie* 11/2017.
- Zaoralová, P.: Použitelnost soukromých zvukových a obrazových záznamů jako důkazu v trestním řízení. *Bulletin advokacie* 11/2017.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Lapšanský, L.: System of protection of competition according to Section 55 paragraph 2 of the Constitution of the Slovak Republic. *Právní obzor* 6/2017.
- Svobodová, M.: Listina základních práv EU v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Právní rozhledy* 23-24/2017.
- Šaroch, S.- Famfule, J.: Evropská bankovní unie: současný stav a jak napravit její slabiny. *Současná Evropa* 1/2017.
- Šmejkal V.: Horizontální sociální klauzule čl. 9 SFEU - mrtvé ustanovení nebo základ sociálně-ekonomické rovnováhy EU? *Současná Evropa* 1/2017.
- Švarc, M.: Klíčové výstupy pro rozvoj evropského trestního práva z prosincové Rady pro spravedlnost a vnitřní věci. *Trestněprávní revue* 1/2018.

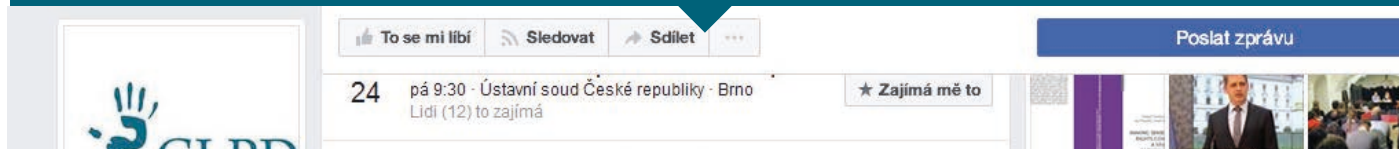
Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

- Hronešová, B.: Diferenciace evropské integrace - teorie a koncepty. *Současná Evropa* 1/2017.
- Jurásek, E.: Obranně-průmyslová spolupráce států V4 do roku 2016. *Vojenské rozhledy* 4/2017.
- McCollum-Martinez, C.: USA - DPRK Relations: The Greatest International Issue Today? *Mezinárodní politika* 1/2018.
- Peterková, J.: Vnitřní dimenze veřejné diplomacie Evropské unie - strategie, aktéři, nástroje. *Současná Evropa* 1/2017.
- Šedinová, V. P.: Je Evropská unie modelem pro jiné nadnárodní organizace z pohledu vybraných instrumentů veřejné diplomacie? *Současná Evropa* 1/2017.

AKTUÁLNĚ ZE SVĚTA LIDSKÝCH PRÁV

Sledujte náš Facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Vystudoval právo a ekonomii, poté pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu, jež je zodpovědná za vnější vztahy EU. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo. Nyní pracuje jako Visiting Professional u Mezinárodního trestního soudu v Haagu.

Stážisté:

Mgr. Helena Kopecká: Absolvovala Právnickou fakultu UK. V minulosti pracovala jako právnička v Organizaci pro pomoc uprchlíkům. Působila jako stážistka OSN a následně jako konzultant na Zvláštních senátech soudů v Kambodži.

Mgr. Katarína Hukelová: Vyštudovala PF BVŠP v Bratislave. Po skončení štúdií pracovala ako advokátska koncipientka a neskôr ako právnička v mimovládnom sektore. V súčasnosti pôsobí na Ministerstve spravodlivosti SR.

Bc. Petr Pospíšil: Petr studuje práva a evropská studia na UK. Ve středu jeho zájmu jsou mezinárodní trestní právo, lidská práva, institucionální a bezpečnostní otázky EU. Působí jako redaktor informačního portálu Euroskop.

Mgr. Nikola Klímová: Vystudovala mezinárodní vztahy na FSV UK a nyní studuje právo na PF UK. Zajímá se o mezinárodní trestní právo, investiční arbitráž a lidská práva. Působila jako stážistka u Zvláštních senátů soudů v Kambodži.

Michaela Daňková: Michaela studuje na PrF MU. V rámci studia strávila jeden semestr na Aberystwyth univerzitě ve Walesu. Zajímá se o mezinárodní humanitární právo a právo duševního vlastnictví.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Kateřina Šimonová

Vystudovala právo na FPR ZČU. V minulosti absolvovala řadu stáží, například v UNHCR, IOM, nebo u ESLP. Pracovala v řadě neziskových organizací nebo jako poradce na Ústavním soudu. Aktuálně je součástí výzkumného týmu Ludwig Boltzmann Institutu pro lidská práva ve Vídni, kde se zaměřuje především na obchodování s lidmi a problematiku dětí omezených na svobodě.

Mgr. Hubert Smekal, Ph.D.

Hubert vystudoval právo a evropskou integraci, působí na FSS MU. Akademický rok 2010-2011 strávil jako držitel Fulbrightova stipendia výzkumem judicializace na UC Berkeley. V létě přednáší na Shandong Uni v Číně; člen Rady vlády pro lidská práva.

Stážisté:

Mgr. Lenka Vavrušová: Lenka vystudovala právo na Právnické fakultě MU. Zde pokračuje v doktorském studiu ústavního práva a působí jako asistentka soudce Nejvyššího soudu.

Mgr. Bc. Monika Hanych: Monika je doktorandkou na PrF MU, vystudovala i žurnalistiku a sociologii na FSS MU. Zaměřuje se na mediální právo, lidská práva a technologie. Nyní hostuje na Tilburg Institute for Law, Tech & Society v Nizozemsku, kde zároveň studuje LLM v oboru lidských práv.

Tereza Bártová: Tereza vystudovala PF UK. Dříve pracovala v Organizaci pro pomoc uprchlíkům, v současnosti působí jako právní koncipientka a zaměřuje se na ochranu lidských práv, azylové a cizinecké právo.

Michal Kubica: Michal studuje magisterský studijní obor na PF MU, v současné době je ve druhém ročníku. Dlouhodobě se zajímá o systém ochrany lidských práv především v evropském kontextu.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Lukáš Hoder LL.M.

Vystudoval právo a mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně a jako Fulbright Scholar studoval mezinárodní právo na Georgetown University (LL.M.) ve Washingtonu, DC. Působí v advokacii. Je autorem monografie *Transatlantické vztahy v době krize* (MUNI Press 2009) a textů na mezinárodněprávní a lidskoprávní témata.

Stážisté:

Martin Pracný: Martin je studentem magisterského oboru právo a právní věda na právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Zajímá se především o stav demokracie a situaci dodržování lidských práv Polsku a také v ostatních postkomunistických státech Evropy.

Ján Filip Brenkus: Ján Filip studuje politologii a mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Zaujímá se o lidské práva, politickou komunikaci, teorii a prax demokracie. V současnosti působí jako stážista v kanceláři Národní rady Slovenskej republiky.

Roman Šafář: Roman absolvoval obor politologie na FSS MU a studuje magisterský obor právo, také na Masarykově univerzitě. Aktuálně působí na Nejvyšším soudu ČR jako stážista. V centru jeho zájmu jsou lidskoprávní otázky týkající se zejména Afriky a Blízkého Východu.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na PrF MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, na ESLP a u VOP. Působí na NSS jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Stážisté:

Mgr. Barbora Antonovičová: Barbora vystudovala PrF MU. Nyní pracuje jako právnička v Kanceláři veřejného ochránce práv, kde se zabývá právy osob se zdravotním postižením. Zajímá se také o dění v zahraniční politice. Mimo odborné aktivity má ráda angličtinu a plavání.

Lukáš Novák: Lukáš je studentem mezinárodních vztahů a evropských studií na Fakultě sociálních studií MU a magisterského oboru právo na Právnické fakultě MU. Zaujímá se především o ochranu lidských práv a problematiku demokratického deficitu v EU.

Kristýna Šulková: Kristýna studuje druhým rokem magisterský obor právo na Právnické fakultě v Olomouci. V rámci lidských práv ji nejvíce zajímá svoboda projevu a prozařování lidskoprávní problematiky do jinými právními odvětví, jako je rodinné či medicínské právo.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokratizaci

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Adresa redakce Hubert Smekal, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika
e-mail hsmekal@fss.muni.cz | **webové stránky** www.centrumlidskaprava.cz
tel. 549 498 264 | **Redakční rada** Jan Lhotský (editor), Lukáš Hoder, Linda Janků, Hubert Smekal, Ladislav Vyhnánek | **Sazba** Michaela Kašperová | **ISSN** 1804-2392.